

VAR-SUDAC (VAR)

Priručnik

VAR-protokol / Suđenje Obrazovanje sudaca

*Nacrt završne verzije o VAR-protokolu, suđenju i obrazovanju sudaca.
Završna verzija bit će objavljena naknadno, uključujući grafike.*

*Promjene i pojašnjenja u odnosu na verziju br. 8 označene su **žutom bojom**, kao i dijelovi
na koje je stavljen poseban naglasak.*

Temeljne definicije i uvodni rječnik

Sljedeće definicije, pojmovi i kratice redovito se upotrebljavaju u ovom priručniku:

- AR Pomoćni sudac
 - AAR Dodatni pomoćni sudac
 - APP Faza napadačkog posjeda
 - AVAR Pomoćni VAR-sudac
 - CK Udarac iz kuta
 - DOGSO Onemogućavanje izgledne prilike za postizanje pogotka
 - FK Slobodni udarac
 - GLT Tehnologija na gol-crti
 - KFPM Kazneni udarci i jedanaesterci
 - OFR Pregled snimke na terenu
 - PK Kazneni udarac
 - RRA Prostor za pregled snimke
 - RA Pomoćnik za pregled snimke
 - RC Crveni karton
 - RI Sudački instruktor
 - RO Rukovoditelj snimke
 - SFP Ozbiljan prekršaj
 - SPA Zaustavljanje obećavajućeg napada
 - STP Dobavljač tehnologije
 - VAR Sudac za video-pomoć
 - VC Nasilno ponašanje
 - VOR Prostorija za VAR-suce
 - YC Žuti karton
-

Protokol – načela, praktična primjena i postupci

VAR-protokol, koliko god je to moguće, prilagođen je načelima i filozofiji Pravila nogometne igre.

Upotreba VAR-sustava dopuštena je samo ukoliko je organizator utakmice/natjecanja ispunio sve zahtjeve za VAR-protokol i uvođenje (kako je predviđeno u ovom VAR-priručniku) te je dobio pisanu dozvolu IFAB-a i Fife.

Načela

Upotreba VAR-sustava na nogometnim utakmicama temelji se na nizu načela, pri čemu se sva načela moraju primjenjivati na svakoj utakmici u kojoj se upotrebljava VAR-sustav:

1. VAR-sudac je član sudačkog tima s nezavisnim pristupom video-snimci utakmice koji može pomoći sudcu samo u slučaju „jasne i očigledne pogreške“ ili „propuštenog ozbiljnog incidenta“, a koji se odnosi na:
 - a. **Pogodak / nema pogotka**
 - b. **Kazneni udarac / Nema kaznenog udarca**
 - c. **Izravni crveni karton** (ne drugi žuti karton/opomena)
 - d. **Pogrešni identitet** (kada sudac opomene ili isključi pogrešnog igrača momčadi koja je počinila prekršaj)
2. **Sudac uvijek mora donijeti odluku**, tj. sudcu nije dopušteno ne odlučiti te potom pomoću VAR-sustava donijeti odluku; odluka o dozvoli za nastavak igre nakon mogućeg prekršaja podložna je pregledu snimke. **U rijetkim situacijama, kada nije jasno treba li prekršaj sankcioniran opomenom (žutim kartonom) kazniti isključenjem (crvenim kartonom), ili tko treba biti sankcioniran, sudac se može savjetovati s VAR-sucima.**
3. **Prvotna odluka** koju sudac donese **neće biti promijenjena osim** ako pregled snimke jasno pokaže kako je **odluka bila „jasno i očigledno pogrešna“**.
4. **Samo sudac može inicirati pregled snimke**; VAR-suci (i drugi članovi sudačkog tima) mogu samo sudcu predložiti pregled snimke.

5. **Konačnu odluku uvijek donosi sudac**, ili na temelju informacija dobivenih od VAR-suca ili nakon pregleda snimke na terenu (OFR).
6. Ne postoji vremensko **ograničenje** za postupak pregleda snimke s obzirom da je **točnost važnija od brzine**.
7. Igrači i službene osobe **ne smiju okružiti suca** ili pokušati utjecati na odluku o pregledu, postupak pregleda ili konačnu odluku.
8. Sudac mora **ostati „vidljiv“ tijekom postupka pregleda** kako bi se osigurala transparentnost.
9. Ukoliko se igra nastavi nakon incidenta koji se potom pregledava, **ne poništavaju se disciplinske mjere** poduzete/potrebne u razdoblju poslije incidenta, čak i ako se prvotna odluka promijeni (osim opomene ili isključenja zbog zaustavljanja obećavajućeg napada ili onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka).
10. **Ukoliko je igra zaustavljena te potom nastavljena, sudac ne može pregledati snimku osim u slučaju pogrešnog identiteta ili radi mogućeg prekršaja za isključenje koji se odnosi na nasilno ponašanje, pljuvanje, ugriz ili izrazito agresivnih, uvredljivih i/ili pogrđnih gestikulacija.**
11. Razdoblje igre prije i poslije incidenta koje je podložno pregledu snimke određuju Pravila nogometne igre i VAR-protokol.
12. **S obzirom da će VAR-sudac automatski „provjeriti“ svaku situaciju/odluku, nema potrebe za treneri ili igrači zahtijevaju „pregled“ snimke.**

Odluke/incidenti koji utječu na ishod utakmice, podložni pregledu

Sudac može dobiti video-pomoć VAR-suca samo u slučajevima koji se odnose na četiri kategorije odluka/incidenata koji utječu na ishod utakmice. U svim tim situacijama, VAR-sustav upotrebljava se isključivo *nakon što je sudac donio (prvotnu) odluku* (uključujući onu o dopuštenju nastavka igre), ili kada članovi sudačkog tima propuste/ne vide ozbiljni incident.

Prvotna sučeva odluka neće biti promijenjena osim ukoliko je došlo do „**jasne i očigledne pogreške**“ (uključujući bilo koju odluku koju je sudac temeljio na informacijama dobivenim od bilo kojeg drugog člana sudačkog tima, npr. zaleđe).

Kategorije odluka/incidenata podložnih pregledu u slučaju moguće „jasne i očigledne pogreške“ ili „propuštenog ozbiljnog incidenta“ su:

a. Pogodak / nema pogotka

Prekršaj momčadi koja je postigla pogodak počinjen u napadačkoj fazi igre koja je okončana postizanjem pogotka, uključujući

- prekršaj momčadi koja napada u izgradnji napadačke akcije prije ili pri postizanju pogotka (igranje rukom, prekršaj, itd.)
- zaleđe: pozicija i prekršaj zaleđa
- lopta izvan igre prije postizanja pogotka
- odluka o pogotku/nema pogotka

b. Kazneni udarac / nema kaznenog udarca

- neispravno dosuđen kazneni udarac
- nesankcionirani prekršaj za kazneni udarac
- mjesto prekršaja (unutar ili izvan kaznenog prostora)
- prekršaj momčadi koja napada u akciji za incident za kazneni udarac
- lopta izvan igre prije incidenta za kazneni udarac
- prekršaj vratara i/ili izvođača pri izvođenju kaznenog udarca
- prerani ulazak u kazneni prostor napadača ili braniča koji izravno sudjeluje u igri ukoliko se lopta odbije od vratnice, prečke ili vratara

c. Izravni crveni karton (ne drugi žuti karton / opomena)

- onemogućavanje izgledne prilike za postizanje pogotka (DOGSO), posebno mjesto prekršaja i pozicije drugih igrača
- ozbiljan prekršaj (ili preoštara prekršaj)
- nasilno ponašanje, ugriz ili pljuvanje na drugu osobu
- agresivne, uvredljive i pogrdne gestikulacije

d. Pogrešni identitet (crveni ili žuti karton)

Ukoliko sudac sankcionira prekršaj i zatim pokaže žuti ili crveni karton pogrešnom igraču momčadi koja je počinila prekršaj (koja je sankcionirana), **identitet igrača koji**

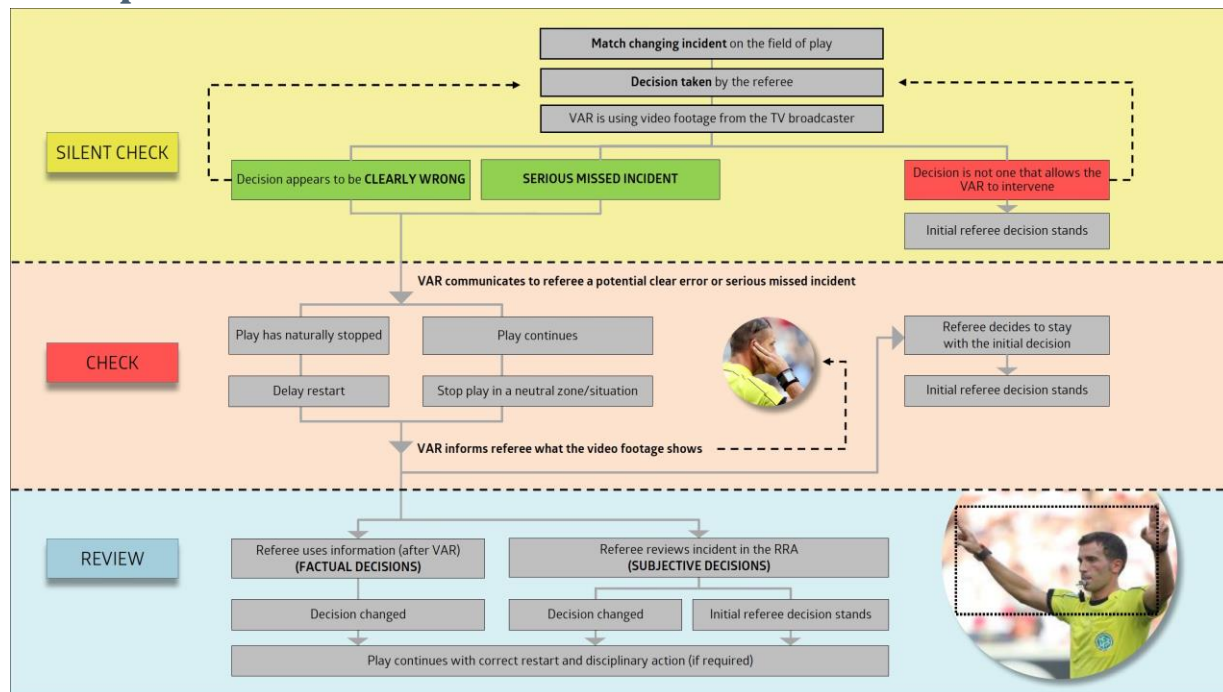
je počinio prekršaj podložan je pregledu snimke; sami prekršaj ne može biti pregledan osim ako se odnosi na postizanje pogotka, incident za kazneni udarac ili izravni crveni karton.

Praktična primjena

Upotreba VAR-sudaca tijekom utakmice uključuje sljedeće praktične smjernice:

- VAR-sudac gleda utakmicu u prostoriji za VAR-suce (VOR) uz asistenciju pomoćnog VAR-suca i rukovoditelja snimke (RO)
- Ovisno o broju dostupnih kuteva kamere (i ostalih okolnosti), može biti više od jednog pomoćnog VAR-suca ili rukovoditelja snimke
- Samo osobe s odobrenjem mogu ući u prostoriju za VAR-suce ili komunicirati s VAR-sucem, pomoćnim VAR-sucima i rukovoditeljem snimke tijekom utakmice
- VAR-sudac ima nezavisan pristup televizijskom prijenosu i upravljanju usporenim snimkama
- VAR-sudac je povezan s komunikacijskim sustavom koji koriste članovi sudačkog tima te može čuti sve što govore; VAR-sudac može razgovarati sa sucem samo preko govornog uređaja na prekidač (kako bi se izbjeglo ometanje suca razgovorima u prostoriji za VAR-suce)
- Ukoliko je VAR-sudac zaposlen „provjerom“ ili „pregledom“, pomoćni VAR-sudac može razgovarati sa sucem, pogotovo ako igru treba zaustaviti ili osigurati da igra ne bude nastavljena
- Ukoliko sudac odluči pregledati snimku, VAR-sudac će izabrati najbolji kut kamere i brzinu snimke; sudac može zatražiti druge/dodatne kuteve ili brzine

Postupci

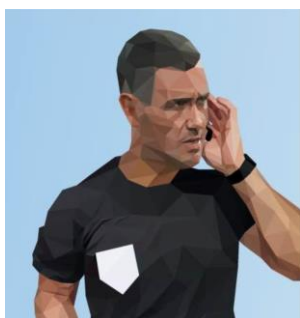

PRVOTNA ODLUKA

- Sudac i ostali članovi sudačkog tima uvijek moraju donijeti prvotnu odluku (uključujući moguće disciplinske mjere) kao da VAR-sustav ne postoji (osim u slučaju „propuštenog“ incidenta)
- Sucu i ostalim članovima sudačkog tima nije dopušteno „ne donijeti odluku“ jer će to dovesti do „slabog/neodlučnog“ suđenja, previše pregleda snimke i značajnih problema u slučaju tehnoloških poteškoća
- Sudac je jedina osoba koja može donijeti konačnu odluku; VAR-sudac ima isti status kao i ostali članovi sudačkog tima i može samo pomagati sucu
- Odgoda podizanja zastavice / odgoda zvižduka za prekršaj dopuštena je samo u vrlo jasnoj napadačkoj situaciji kada igrač postiže pogodak ili ima otvoren put u suparnički kazneni prostor ili prema njemu

- Ako pomoćni sudac odgodi podizanje zastavice za prekršaj, mora podići zastavicu ukoliko:
 - dođe do pogotka/incidenta za kazneni udarac/incidenta za crveni karton zbog onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka
 - ili
 - momčadi koja napada bude dosuđen udarac iz kuta, slobodni udarac ili ubacivanje, ili momčad zadrži posjed lopte nakon završetka prvotnog napada (APP)

PROVJERA

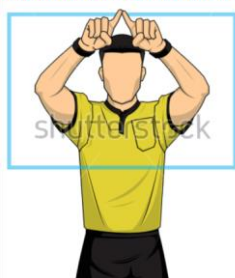

- VAR-sudac automatski „provjerava“ televizijsku snimku za svaki mogući ili stvarni pogodak („mogući pogodak“: ukoliko lopta prijeđe gol-crtu u vratima, a sudac i pomoćni suci to ne vide ili neispravno procijene, tj. kada nema tehnologije na gol-crti), kazneni udarac ili odluku/incident za crveni karton, ili slučaj pogrešnog identiteta, upotrebljavajući različite kuteve kamere i brzine snimke
- VAR-sudac može „provjeriti“ snimku u normalnoj brzini i/ili usporeno, no općenito se usporena snimka treba upotrebljavati samo za činjenice, poput mjesta prekršaja/igrača, mjesta kontakta pri fizičkim prekršajima i igranju rukom, lopte izvan igre (uključujući odluku pogodak/nema pogotka); normalna se brzina treba upotrebljavati za „intenzitet“ prekršaja ili odluku o „namjernom“ igranju rukom
- Ukoliko „provjera“ ne pokaže „jasnu i očiglednu pogrešku“ ili „propušteni ozbiljan incident“, obično nema potrebe za komunikacijom između VAR-suca i suca – to je „tiha provjera“; međutim, sucu/pomoćnom sucu pri kontroli nad igračima/utakmicom ponekad može pomoći potvrda VAR-suca da nije bilo „jasne i očigledne pogreške“ ili „propuštenog ozbiljnog incidenta“
- Ukoliko radi „provjere“ treba odgoditi nastavak igre, sudac će to označiti držanjem prsta na slušalici i ispruženom drugom rukom; taj znak mora biti održan sve dok „provjera“ ne bude završena, s obzirom da označava kako sudac prima informacije (koje može dobivati od VAR-suca ili drugih članova sudačkog tima)

- Ukoliko „**provjera**“ pokaže vjerojatnu „jasnu i očiglednu pogrešku“ ili „propušteni ozbiljni incident“, VAR-sudac mora obavijestiti suca (ali ne i donijeti odluku), te će sudac potom odlučiti hoće li započeti „pregled“

PREGLED

VIDEO ASSISTANT REFEREES

- Sudac može započeti „**pregled**“ zbog „jasne i očigledne pogreške“ ili „propuštenog ozbiljnog incidenta“ kada:
 - VAR-sudac (ili drugi član sudačkog tima) **predloži pregled**
 - sudac **sumnja** da je „propušteno“ nešto ozbiljno
- Ako je igra već zaustavljena, sudac odgađa nastavak igre
- Ako igra nije već zaustavljena, sudac zaustavlja igru kada lopta prvi puta dođe u neutralnu zonu/situaciju **(obično kada niti jedna momčad nije u napadačkoj fazi)**
- U oba slučaja, sudac mora označiti da će biti obavljen „pregled“ snimke, jasno pokazujući „**televizijski znak**“ (okvir televizijskog ekrana)
- VAR-sudac opisuje sucu što se može vidjeti na televizijskim snimkama, ali ne govori koju odluku treba donijeti, nakon čega sudac:
 - donosi konačnu odluku na temelju vlastite percepcije te informacija dobivenih od VAR-suca te, ukoliko je prikladno, i drugih članova sudačkog tima – **pregled snimke isključivo VAR-suca**
 - ili*
 - odlazi u prostor za pregled snimke (RRA) kako bi pogledao snimku – **pregled snimke na terenu (OFR)** – prije donošenja konačne odluke. Ostali članovi sudačkog tima neće pregledavati snimku osim ukoliko sudac, u izvanrednim okolnostima, to zatraži
- **Po završetku oba postupka pregleda snimke, sudac mora ponovno pokazati znak „televizijskog ekrana“ i odmah pokazati konačnu odluku**
- **Za činjenične odluke poput mjesta prekršaja ili igrača (zaleđe), mjesto kontakta (igranje rukom/prekršaj), poziciju (unutar kaznenog prostora ili izvan njega), loptu izvan igre itd., obično je prikladan pregled snimke isključivo VAR-suca, no pregled snimke na terenu (OFR) može se upotrebljavati za činjeničnu odluku ukoliko će pomoći pri kontroli igrača/utakmice ili će pomoći „uvjeriti“ sudionike u ispravnost**

odluke (npr. ključna odluka koja utječe na ishod utakmice u završnim minutama utakmice)

- Za subjektivne odluke, poput intenziteta prekršaja, ometanja kod zaleđa, igranja rukom (položaj, namjera, itd.) često je prikladan **pregled snimke na terenu (OFR)**
- Sudac može zatražiti različite kuteve kamere i brzine snimke, no općenito, usporene snimke trebale bi se upotrebljavati samo za činjenice, poput mjesta prekršaja/igrača, mjesta kontakta kod fizičkih prekršaja i igranja rukom, lopte izvan igre (uključujući odluku o pogotku/nema pogotka); normalna brzina trebala bi se upotrebljavati za „intenzitet“ prekršaja ili za odluku o „namjernom“ igranju rukom
- Pri odlukama/incidentima koji se odnose na pogotke, kazneni udarac/nema kaznenog udarca, i crvene kartone zbog onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka, može biti potrebno pregledati napadačku fazu igre koja je izravno dovela do odluke/incidenta; to može uključivati i način na koji je momčad koja napada osvojila loptu u otvorenoj igri
- Pravila nogometne igre ne dopuštaju promjenu odluka o nastavku igre (udarci iz kuta, ubacivanja, itd.) nakon što je igra nastavljena, stoga nisu podložne pregledu snimke
- Ukoliko je igra bila zaustavljena i potom nastavljena, sudac može obaviti „pregled“ i poduzeti odgovarajuće disciplinske mjere u slučajevima pogrešnog identiteta ili zbog mogućeg prekršaja za isključenje koji se odnosi na nasilno ponašanje, pljuvanje, ugriz ili izrazito agresivne, uvredljive i/ili pogrдне gestikulacije
- Postupak pregleda snimke treba biti dovršen što je učinkovitije moguće, no točnost konačne odluke važnija je od brzine. Zbog tog razloga, kao i zbog toga što neke složene situacije uključuju nekoliko odluka/incidenata za pregled snimke, ne postoji maksimalno dopušteno vrijeme za postupak pregleda snimke

KONAČNA ODLUKA

VIDEO ASSISTANT REFEREES

- Po završetku postupka pregleda snimke, sudac mora pokazati „**televizijski znak**“ i objaviti konačnu odluku
- Sudac će tada poduzeti/promijeniti/poništiti bilo koju disciplinsku mjeru (ukoliko je prikladno) te nastaviti igru u skladu s Pravilima nogometne igre

IGRAČI, ZAMJENSKI IGRAČI I SLUŽBENE OSOBE

- S obzirom da će VAR-sudac automatski „**provjeriti**“ svaku situaciju/odluku, ne postoji potreba da treneri ili igrači zatraže „**provjeru**“ ili „**pregled**“
- Igrači, zamjenski igrači i službene osobe ne smiju pokušati utjecati na postupak pregleda snimke ili ga ometati, uključujući i označavanje konačne odluke
- Tijekom postupka pregleda snimke, igrači trebaju ostati na terenu za igru; zamjenski igrači i službene osobe trebaju ostati izvan terena za igru
- Igrač/zamjenski igrač/zamijenjeni igrač koji **pretjerano upotrebljava televizijski znak** ili uđe u prostor za pregled snimke (RRA) bit će opomenut
- Službena osoba koja **pretjerano upotrebljava televizijski znak** ili uđe u prostor za pregled snimke (RRA) bit će javno službeno upozorena (ili opomenuta ukoliko se upotrebljavaju žuti i crveni kartoni za službene osobe)
- **Igrač/zamjenski igrač/zamijenjeni igrač koji uđe u prostoriju za VAR-suce (VOR) bit će isključen; službena osoba koja uđe u prostoriju za VAR-suce (VOR) bit će udaljena iz tehničkog prostora**

PONIŠTAVANJE UTAKMICE

U načelu, utakmica neće biti poništena zbog:

- kvar(ov)a VAR-tehnologije (poput tehnologije na gol-crti)
- pogrešne odluke/pogrešnih odluka povezanih s VAR-sucem (jer je VAR-sudac član sudačkog tima)
- odluke/odluka o izostanku pregleda snimke incidenta
- pregleda situacije/odluka koja nije podložna pregledu

Suđenje

1. Uvod

Ovo poglavlje detaljno opisuje primjenu VAR-protokola, zahtjeve za prijavu i operativne zahtjeve, preporuke te potencijalne rizike i zamke vezane za suce, VAR-suce i ostale članove sudačkog tima, radi uspješne implementacije VAR-sustava. Sljedeći stavci zahtijevaju dobro razumijevanje VAR-protokola, njegovih načela i praktične primjene.

Filozofija i cilj

Postojanje VAR-suca kao dodatnog člana sudačkog tima omogućava sucu upotrebu video-pomoći (izravne ili neizravne) tijekom utakmice kako bi ispravio „**jasne i očigledne pogreške**“ u definiranim incidentima koji utječu na ishod utakmice te kako bi reagirao na „**propuštene ozbiljne incidente**“.

Cilj upotrebe VAR-sustava **nije postići stopostotnu točnost svih odluka** jer je to nemoguće postići, s obzirom da su mnoge sudačke odluke subjektivne. Taj bi pokušaj uništio temeljni tijek, energiju i emotivni aspekt nogometne igre.

Upotreba VAR-sustava stoga je ograničena na situacije koje utječu na ishod utakmice, kako bi se izbjegli prečesti prekidi igre, a pritom nogometu osiguralo veće poštenje. Stoga filozofija iza VAR-sustava glasi:

„MINIMALNO OMETANJE – MAKSIMALNA KORIST“

2. Koje su odluke podložne pregledu snimke?

VAR-sudac je član sudačkog tima s nezavisnim pristupom televizijskim snimkama utakmice, koji može pomoći sucu samo u slučaju „jasne i očigledne pogreške“ ili „propuštenog ozbiljnog incidenta“ u odnosu na četiri kategorije podložne pregledu snimke:

- a. Pogodak / nema pogotka
- b. Kazneni udarac / nema kaznenog udarca
- c. Izravni crveni karton *(ne drugi žuti karton/opomena)*
- d. Pogrešni identitet *(kada sudac opomene ili isključi pogrešnog igrača momčadi koja je skrivila prekršaj)*

Pregled snimke ne može se izvršiti za bilo koju drugu odluku, bez obzira koliko je pogreška možda očigledna, i VAR-sudac ne smije pomagati sucu oko drugih odluka, osim ako je započet pregled snimke zbog jedne od četiri navedene kategorije.

Pravila nogometne igre ne dopuštaju promjenu odluka o nastavku igre nakon što je igra nastavljena, stoga nisu podložne pregledu snimke, osim ukoliko bude postignut pogodak ili dođe do incidenta za kazneni udarac nakon jasno pogrešne primjene Pravila nogometne igre koja može dovesti do ponavljanja utakmice, npr. izvođač dva puta dodirne loptu pri kaznenom udarcu i postigne pogodak.

VAR-protokol mora se strogo primjenjivati jer je jasno da bi bilo nepošteno u nekim utakmicama/slučajevima upotrebljavati VAR-sustav za odluke izvan protokola, a u drugima ne. Suci, VAR-suci, pomoćni VAR-suci i ostali sudionici moraju stoga biti vrlo pažljivi kako bi osigurali da se VAR-sustav ne upotrebljava za donošenje/promjenu/pregled odluke koja nije obuhvaćena protokolom.

3. Uloge i odgovornost

VAR-postupak uključuje određeni broj ljudi različitih uloga i odgovornosti. Osim toga, oni rade na različitim lokacijama, s kojih međusobno komuniciraju.

VAR-suci i pomoćni VAR-suci moraju imati odgovarajuće sudačke kvalifikacije te iskustvo, a svi ostali moraju biti kvalificirani za svoje uloge. Nadalje, svi sudionici moraju biti neutralni u odnosu na momčadi koje se natječu.

Točan broj sudionika ovisit će o opsegu natjecanja, tehnološkim postavkama, broju kamera, broju prostora za pregled snimke (RRA) itd.

Sljedeće su tri kategorije sudionika ključne za uspješnu upotrebu VAR-sustava:

3.1 Članovi sudačkog tima 'na terenu'

Članovi sudačkog tima koji djeluju na terenu za igru (ili njegovoj neposrednoj blizini) ostaju isti kao u utakmicama bez VAR-sustava, a ne mijenjaju se ni njihove odgovornosti (kako je navedeno u Pravilima nogometne igre):

- Sudac
- Pomoćni suci
- Četvrti sudac
- Pričuvni pomoćni sudac (*ukoliko je određen*)
- Dodatni pomoćni suci (*ukoliko su određeni*)

3.2 Članovi sudačkog tima 'za video-pomoć'

Članovi sudačkog tima „za video-pomoć“ koji djeluju u prostoriji za VAR-suce (VOR) su:

- Pomoćni sudac za pregled snimke (VAR) – *samo jedan po utakmici*
- Pomoćni VAR-suda (AVAR) – *jedan ili više ovisno o zahtjevima natjecanja*

Potrebne kvalifikacije:

- VAR-sudac mora biti sadašnji ili bivši sudac (ne pomoćni sudac).
- Pomoćni VAR-sudac mora biti sadašnji ili budući sudac ili pomoćni sudac; iskustvo je pokazalo da može biti kvalitetna odluka imenovati pomoćnog suca pomoćnim VAR-sucem s obzirom da oni mogu u postupak pregleda snimke donijeti specifične vještine (posebno u slučaju prepoznavanja zaleđa)
- Preporuča se, ukoliko se VAR-sudac ili pomoćni VAR-sudac aktivno bavi suđenjem, da sudi na odgovarajućoj razini natjecanja ili na prvoj nižoj razini *te da pokazuje potencijal za napredak, npr. mladi talentirani sudac koji može stjecati iskustvo kroz VAR-sudac kako bi mu se pomoglo u mogućem napretku*
- Ukoliko je VAR-sudac/pomoćni VAR-sudac bivši sudac/pomoćni sudac, još uvijek mora biti aktivno uključen u suđenje i upoznat sa svim novostima na odgovarajućoj razini natjecanja. Preporuča se da je takav sudac/pomoćni sudac sudio upravo na odgovarajućoj razini natjecanja
- VAR-sudac i pomoćni VAR-sudac ne mogu biti članovi Sudačke komisije ili odgovorne osobe unutar sudačkih odjela/organizacija ili kontrolori sudaca jer to može utjecati na sučevu upotrebu informacija dobivenih od VAR-suca ili pomoćnog VAR-suca.

Uloge:

VAR-sudac:

- glavna je točka komunikacije sa sucem

- automatski „provjerava“ svaki incident potencijalno podložan pregledu snimke, upotrebljavajući prijenos uživo i usporenu snimku, te obavještava suca u slučaju vjerojatne „jasne i očigledne pogreške“ ili „propuštenog ozbiljnog incidenta“ koji se odnose na četiri kategorije podložne pregledu snimke
- pomaže sucu pri izboru najprikladnijih kuteva kamere i brzina snimke kada sudac odluči poduzeti „pregled“ snimke
- može pomoći sucu donijeti odluku, no VAR-sudac ne donosi nikakve odluke s obzirom da je njegova uloga, kao i uloga ostalih članova sudačkog tima, pomoći sucu pri donošenju/promjeni odluke.

Pomoćni VAR-sudac prvenstveno pomaže VAR-sucu:

- gledanjem prijenosa „uživo“ dok je VAR-sudac zaposlen „provjerom“ ili „pregledom“
- pomaganjem pri komunikaciji između VAR-suca i suca, posebno pri komunikaciji sa sucem kada je VAR-sudac zaposlen „provjerom/pregledom“; npr. kako bi rekao sucu da „zaustavi igru“ ili „odgodi nastavak igre“, itd.
- bilježenjem „izgubljenog“ vremena kada se nastavak igre odgađa zbog „provjere“ ili „pregleda“
- vođenjem bilješki o incidentima povezanim s VAR-sustavom, komunikaciji ili tehnološkim poteškoćama, itd., i
- prenošenjem informacija relevantnim osobama o odlukama povezanim s VAR-sustavom

Vještine:

Osnovne vještine VAR-suca i pomoćnog VAR-suca uključuju:

- vješto snalaženje s tehnologijom video-snimke i komunikacijskom tehnologijom
- sposobnost točne, učinkovite i hladnokrvne analize video-snimke
- visoka razina razumijevanja Pravila nogometne igre i VAR-protokola (načela, praktična primjena i postupci)
- smirenost i dobar nastup pod pritiskom
- „timski igrač“, skromnost

Timski rad i priprema na dan utakmice

Natjecanja trebaju razmotriti vrijednost mogućnosti da svaki sudac redovito surađuje s istim VAR-sucem (moguće i istim pomoćnim VAR-sucem), kao članom sučevog tima. Nadalje, s obzirom da su VAR-sudac i pomoćni VAR-sudac dio sučevog tima na dan utakmice:

- na dan utakmice mora biti organiziran sastanak, ukoliko se prostorija za VAR-suce (VOR) nalazi unutar stadiona ili u njegovoj blizini, ili mora biti organiziran video-poziv ukoliko se prostorija za VAR-suce nalazi na središnjoj lokaciji, i
- prije utakmice u prostoriji za VAR-suce (VOR) moraju odraditi vježbe gledanja snimke, u idealnom slučaju iz prijašnjih utakmica na istom stadionu na kojemu rade taj dan

3.3 „Drugi“ članovi VAR-tima

Uz članove sudačkog tima „na terenu“ i one zadužene za „video-pomoć“, upotreba VAR-sustava zahtijeva uvježbane i iskusne ljude kako bi pomogli s korištenjem televizijske snimke te pri ostalim aspektima VAR-postupka: oni nisu članovi sudačkog tima, ali moraju biti neutralni u odnosu na momčadi koje se natječu:

- Rukovoditelj snimke (RO)

Ovisno o tehnološkim postavkama te posebno broju dostupnih kamera, postoji najmanje jedan rukovoditelj snimke odgovarajuće tehničke uvježbanosti i znanja kako bi pomogao VAR-sucu pri izboru i pregledu snimke u prostoriji za VAR-suce (VOR).

- Pomoćnik za pregled snimke (RA)

Pomoćnik za pregled snimke osoba je uvježbana za pomoć sucu u prostoru za pregled snimke (RRA), koja osigurava funkcionalnost ekrana za pregled snimke. Broj pomoćnika za pregled snimke ovisi o broju prostora za pregled snimke.

- VAR-promatrač (*neobavezno*)

Organizator natjecanja i/ili nacionalni savez, konfederacija ili FIFA mogu imenovati VAR-promatrača kako bi nadzirao i procijenio rad VAR-suca i pomoćnih VAR-sudaca te potom osigurao povratne informacije za pojedinačno i grupno obrazovanje.

VAR-promatrač ne smije biti uključen u bilo kakvo donošenje odluka ili sudjelovati u interakciji s VAR-sucem, pomoćnim VAR-sucima ili sucem, osim u izvanrednim okolnostima, kada postoji jasan rizik pogrešne primjene VAR-protokola.

- VAR-operativni voditelj (*neobavezno*)

Organizator natjecanja i/ili nacionalni savez, konfederacija ili FIFA mogu imenovati VAR-operativnog voditelja, tehničkog stručnjaka za pomoć s tehnologijom, komunikacijama, itd. VAR-operativni voditelj ne smije biti uključen u bilo kakvo donošenje odluka, a njegova je uloga prvenstveno pomoći u slučaju tehnoloških ili komunikacijskih poteškoća.

4. VAR-postupak – gdje, kada i kako

Sudac i ostali članovi sudačkog tima moraju kontrolirati utakmicu kao da ne postoji VAR-sustav, tj. moraju nastaviti donositi odluke (uključujući i odluke da nije bilo prekršaja), s obzirom da upotreba VAR-sustava ne smije dovesti do neodlučnog suđenja. Osim toga, „prvotna odluka“ temelj je za odluku o mogućoj „jasnoj i očiglednoj pogrešci“ (vidi. Odjeljak B. VAR-protokola)

VAR-sudac automatski će „provjeriti“ svaki incident u četiri kategorije podložne pregledu snimke (vidi 3.1.2). Ukoliko se čini da je došlo do „jasne i očigledne pogreške“ ili je propušteno nešto ozbiljno, sudac će biti obaviješten. Sudac će tada odlučiti hoće li ili neće započeti pregled snimke, tj. službeno „konzultirati“ snimku/snimke. Ukoliko „provjera“ ne rezultira „pregledom“, sudac mora procijeniti ima li koristi od obavještanja kapetana obje momčadi.

Pregled može uključivati samo primanje informacija od VAR-suca o onome što snimke pokazuju (pregled snimke isključivo VAR-suca), ili sudac može odlučiti izravno pregledati snimku (pregled snimke na terenu, OFR) pokraj terena za igru, u prostoru za pregled snimke (RRA).

Po završetku postupka pregleda snimke, sudac (ne VAR-sudac) donosi konačnu odluku utemeljenu na načelu da se prvotna odluka ne mijenja osim ako se radilo o „jasnoj i očiglednoj pogrešci“, s obzirom da se VAR-sustav ne upotrebljava kako bi se donijela „najbolja“ odluka, već kako bi se ispravile „jasne i očigledne pogreške“ ili se reagiralo na „propuštene ozbiljne incidente“, npr. nasilno ponašanje u igri bez lopte.

4.1 Gdje se odvija VAR-postupak?

Postoje dva različita radna prostora, povezana radi komunikacije i prijenosa signala snimke:

4.1.1 Prostorija za VAR-suce (VOR)

Prostorija za VAR-suce (VOR) označava prostoriju ili radni prostor gdje VAR-sudac, pomoćni VAR-suci i rukovoditelji snimke gledaju utakmicu i imaju nezavisan pristup i kontrolu nad televizijskim snimkama. Prostorija za VAR-suce može se nalaziti unutar stadiona ili u njegovoj blizini, ili na središnjoj lokaciji (*match-centre*) gdje se istovremeno može pregledavati više utakmica. Radi integriteta i transparentnosti:

- samo VAR-sudac, pomoćni VAR-suci i rukovoditelji snimke te, ukoliko su određeni, VAR-promatrač i VAR-operativni voditelj smiju ući u prostoriju za VAR-suce 30 minuta prije početka utakmice sve do posljednjeg zvižduka (uključujući poluvrijeme)
- tijekom utakmice ne smiju se upotrebljavati mobilni telefoni, osim kao pričuva u slučaju komunikacijskog kvara
- sama prostorija za VAR-suce te komunikacija suca, VAR-suca i pomoćnog VAR-suca moraju biti snimani (uključujući zvuk). Općenito, ta snimka neće biti javno dostupna i može se upotrebljavati samo za obrazovanje sudaca, VAR-sudaca ili ukoliko se postavi pitanje transparentnosti i integriteta utakmice, savjetovanja ili pregleda
- mora se bilježiti ulazak i izlazak svih osoba iz prostorije za VAR-suce u razdoblju od 30 minuta prije početka utakmice sve do posljednjeg zvižduka

4.1.2 Prostor za pregled snimke (RRA)

Broj i lokacija

Prostor za pregled snimke (RRA) označava prostor u kojemu sudac obavlja pregled snimke „na terenu“ (OFR) te je jasno definirana lokacija izvan terena za igru. Broj i točna lokacija/točne lokacije prostora za pregled snimke ovisi od stadiona do stadiona, ovisno o logistici, sigurnosti, itd. Propozicije natjecanja odredit će koliko će se prostora za pregled snimke upotrebljavati i lokaciju prostora za pregled snimke na svakom stadionu.

Radi transparentnosti i integriteta, te kako bi se pokazalo da nitko nije utjecao na postupak pregleda snimke, prostor za pregled snimke mora biti vidljiv, tj. ne u prostoriji unutar tunela za igrače itd., kako bi sudac tijekom postupka ostao općenito vidljiv. Ekran mora biti zaštićen od vremenskih neprilika, lopte, bačenih predmeta itd., a treba voditi računa i o zaštiti suca i pomoćnika za pregled snimke (RA) od predmeta itd. koje gledatelji mogu baciti.

Oznake

Granice prostora za pregled snimke (RRA) moraju biti jasno označene i prostor za pregled snimke (RRA) mora biti dovoljno velik da sudac može gledati televizijski ekran i da bilo koja druga osoba ne bude u mogućnosti gledati ili ometati postupak pregleda. Unutar prostora za pregled snimke nisu dopušteni nikakve medijske ili televizijske kamere ili mikrofoni.

Osobe kojima je dozvoljen ulaz

U prostor za pregled snimke smiju ući samo sudac i pomoćnik za pregled snimke, osim u izvanrednim okolnostima kada sudac zatraži pomoć drugog člana sudačkog tima.

Igrač koji uđe u prostor za pregled snimke bit će opomenut (žuti karton), a službena će osoba biti službeno upozorena (ili opomenuta ukoliko se upotrebljavaju kartoni za službene osobe). Domaćin utakmice ili organizator natjecanja mora osigurati dovoljno redara i zaštitara kako bi se spriječio ulazak igrača, službenih osoba, snimatelja itd. u prostor za pregled snimke.

Oglašavanje

U Pravilima nogometne igre, prostor za pregled snimke (RRA) ima status sličan tehničkom prostoru, uključujući i zabranu oglašavanja na tlu. U Pravilu 1 stoji:

12. Komercijalno oglašavanje

Zabranjen je svaki oblik komercijalnog oglašavanja, stvarnog ili virtualnog, na terenu za igru, na tlu omeđenom mrežama na голу, u tehničkom prostoru ili prostoru za sudačke provjere (...)

4.2 Kada se odvija VAR-postupak?

Pregled snimke može se izvršiti samo kada je igra zaustavljena.

Ukoliko je igra nastavljena nakon incidenta koji bi mogao zahtijevati pregled snimke (npr. odluka da nema kaznenog udarca ili „propušteni ozbiljni incident“), sudac može zaustaviti

igru radi pregleda, ali samo kada je igra u „neutralnoj zoni/situaciji“, kada niti jedna momčad nema obećavajući napad.

Ukoliko se momčad nalazi u dobroj napadačkoj situaciji ili prilici za postizanje pogotka, igra se nastavlja sve dok ne bude u neutralnoj zoni/situaciji.

Pravila nogometne igre ne dopuštaju sudcu promjenu odluke o nastavku igre ukoliko je igra zaustavljena i potom nastavljena. Stoga se incident može pregledati samo ako sudac nije dopustio nastavak igre, osim u slučaju izravnog crvenog kartona zbog nasilnog ponašanja, pljuvanja, ugriza i vrlo ozbiljnih, agresivnih ili uvredljivih gestikulacija, koji se mogu pregledati u bilo koje vrijeme. Slučaj pogrešnog identiteta koji se odnosi na pogrešnog igrača sankcionirane momčadi koji dobiva žuti ili crveni karton također se može pregledati u bilo koje vrijeme.

4.3 Kako funkcionira VAR-postupak?

VAR-postupak uključuje prvotnu „provjeru“ VAR-suca pri svakoj mogućoj „jasnoj i očiglednoj pogrešci“ ili „propuštenom ozbiljnom incidentu“ u jednoj od četiri kategorije podložne pregledu snimke: „provjera“ može dovesti do sučeve odluke o pregledu incidenta; pregled može biti utemeljen samo na informacijama dobivenima od VAR-suca (pregled snimke isključivo VAR-suca) ili sudac može pregledati snimku u prostoru za pregled snimke (pregled snimke na terenu, OFR)

4.3.1 „Provjera“

„Provjere“ VAR-suca neprestani su automatski postupak. VAR-sudac, uz asistenciju pomoćnog VAR-suca/pomoćnih VAR-sudaca, pažljivo gleda prijenos utakmice uživo i usporene snimke te ukoliko se dogodi odluka ili incident koji pripada jednoj od četiri kategorije podložne pregledu snimke, VAR-sudac će pažljivo „provjeriti“ točnost odluke i/ili ukoliko su sudac ili ostali članovi sudačkog tima propustili nešto značajno.

Ovaj automatski postupak „provjere“ važan je zato što:

- sprječava da sudac bude ometen i zabrinut zbog mogućeg značajnog propusta, i
- predstavlja glavni razlog zašto se igračima/trenerima ne dopušta traženje pregleda, jer VAR-sudac automatski sve „provjerava“

„Provjera“ VAR-suca uvijek mora biti utemeljena na osnovnoj filozofiji da pregledi snimke služe samo za „jasne i očigledne pogreške“ u situacijama koje utječu na ishod utakmice ili „propuštene ozbiljne incidente“. VAR-sudac uvijek mora postaviti pitanje „**Je li odluka bila jasno pogrešna?**“ Ukoliko to nije slučaj, ne treba biti pregleda snimke.

Sposobnost VAR-suca da prepozna moguću „jasnu i očiglednu pogrešku“ temelj je točnosti i brzine postupka pregleda. Kako bi se taj postupak bio olakšan, vrlo je važno da sudac jasno navede – kako bi VAR-sudac mogao čuti – što je točno viđeno i koja se odluka donosi. Ta je informacija osnova VAR-sucu za „provjeru“ je li napravljena „jasna i očigledna pogreška“ ili je propušteno nešto ozbiljno.

U načelu, VAR-sudac ne treba obavijestiti suca svaki puta kada obavlja „provjeru“. Ukoliko nije potreban „pregled“, kako se ne bi ometalo suca, VAR-sudac u pravilu ne mora komunicirati sa sucem. To je „tiha provjera“. Međutim, mogu se dogoditi situacije kada sudac ili drugi član sudačkog tima ima koristi, ili može cijeniti, potvrdu točnosti odluke ili obavijest da se u igri bez lopte nije dogodilo i nije propušteno ništa ozbiljno.

U tim situacijama, kada VAR-sudac obavijesti suca da je u tijeku „provjera“, treba jasno navesti sljedeće informacije:

- Stvarni incident ili prekršaj koji se provjerava (sa specifičnim informacijama kada je to moguće)
- Uključeni igrač(i) i momčad
- Lokacija i vrijeme incidenta

Primjerice: *„Provjera mogućeg igranja rukom plavog igrača broj osam prije postizanja pogotka!“*

Osim toga, svaki puta kada VAR-sudac vjeruje da „provjera“ može rezultirati „pregledom“, VAR-sudac ili pomoćni VAR-sudac moraju odmah obavijestiti suca kako bi sudac mogao odgoditi nastavak igre ili zaustaviti igru što je prije moguće, kada niti jedna momčad nije u dobroj napadačkoj poziciji ili situaciji.

Važno je da sudac spriječi momčad koja je „počinila“ prekršaj ili igrača koji pokušava nastaviti igru da bi onemogućio „provjeru“ ili „pregled“; ako igra bude nastavljena bez sučevog dopuštenja, sudac mora poništiti izvođenje nastavka igre kako bi se obavila „provjera“ ili „pregled“.

Ako treba odgoditi nastavak igre kako bi se omogućila „provjera“, sudac će to označiti jasnim stavljanjem prsta na slušalicu i ispruženom drugom rukom. Taj službeni znak za „provjeru“ znači da sudac prima informacije od VAR-suca ili drugog člana sudačkog tima.

Po završetku „provjere“, VAR-sudac jasno obavještava suca o onome što snimke prikazuju. VAR-sudac će ili obavijestiti suca da nije uočen prekršaj ili incident koji zahtijeva pregled snimke ili će preporučiti sucu pregled snimke, primjerice:

- *‘Provjera pokazuje da se nije dogodio i da nije propušten nikakav prekršaj ili incident’*
- *‘Provjera pokazuje jasno igranje rukom plavog igrača broj osam - preporuča se pregled’*

4.3.2 Pregled

Samo sudac može započeti „pregled“. Iako su svi članovi sudačkog tima na terenu te članovi sudačkog tima za video-pomoć (te u idealnom slučaju i pomoćnik za pregled snimke) povezani naglavnim komunikacijskim sustavom, samo pomoćni suci, četvrti sudac, dodatni pomoćni suci i VAR-sudac mogu preporučiti sucu da bi trebalo pregledati odluku ili incident. Sudac može započeti „pregled“:

- na temelju informacija dobivenih od VAR-suca nakon „provjere“ ili od drugog člana sudačkog tima „na terenu“, ili
- zato što sumnja da je „propušteno“ nešto značajno, ili je možda napravljena „jasna i očigledna pogreška“

U svim situacijama, sudac može odlučiti:

- da su članovi sudačkog tima jasno vidjeli incident te da nije potreban „pregled“
- da odluka može „pregledana“ isključivo na temelju informacija dobivenih od VAR-suca (pregled snimke isključivo VAR-suca), ili
- da će poduzeti „pregled snimke na terenu“ (OFR) u prostoru za pregled snimke (RRA)

Na kraju postupka pregleda snimke, sudac će donijeti konačnu odluku koja može potvrditi ili promijeniti prvotnu odluku. Konačna odluka može uključivati promjenu nastavka igre te poduzimanje/promjenu/poništenje disciplinskih mjera.

Vrste pregleda

Pregled snimke na terenu općenito je najprikladniji te za igrače i ostale sudionike najprihvatljiviji, poput slučajeva u kojima:

- incident je subjektivan, tj. procjenjuje se je li prekršaj bio nasilno ponašanje ili ozbiljan prekršaj, ili je igranje rukom bilo „namjerno“ ili je ruka bila u „prirodnoj“ poziciji
- postoji značajna „promjena ili poništenje“ odluke koja se odnosi na pogodak, kazneni udarac ili crveni karton
- odluka se donosi u ključnom razdoblju utakmice, npr. odluka o kaznenom udarcu/pogotku u završnim minutama

Pregledi snimke isključivo VAR-suca općenito su najprikladniji za činjenične situacije, poput:

- pozicije igrača pri zaleđu ili onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka
- mjesta prekršaja, tj. unutar/izvan kaznenog prostora (kazneni/slobodni udarac)
- igranja rukom (mjesto kontakta)
- lopte izvan igre

Kako sudac prenosi obavijest o pregledu?

Postupak pregleda bit će objavljen na nekoliko načina:

- sudac će označiti početak pregleda pokazivanjem „televizijskog znaka“, ocrtavanjem televizijskog ekrana objema rukama. Igrači trebaju biti obaviješteni da igra ne može biti nastavljena dok ne bude završen postupak pregleda
- po završetku postupka pregleda, sudac će još jednom pokazati „televizijski znak“, netom prije donošenja konačne odluke; to se obično čini blizu mjesta na kojemu će igra biti nastavljena
- ukoliko sudac poništi ili promijeni bilo koju disciplinsku mjeru koja je već poduzeta, ta promjena mora jasno biti pokazana na terenu, a četvrti sudac treba obavijestiti osobe u oba tehnička prostora

Kada sudac odluči da neće biti pregleda snimke, čak i ako je nastavak igre odgođen, nije potreban sučev znak.

Koja načela sudac mora slijediti tijekom postupka pregleda?

Sudac će slijediti navedena načela:

- incident koji nije unutar četiri kategorije podložne pregledu snimke ne smije i neće biti pregledavan
- odluka može biti promijenjena samo ako snimka pokaže „jasnu i očiglednu pogrešku“ ili propušteni ozbiljan prekršaj/incident. Pitanje nije „je li odluka ispravna?“ već „je li odluka jasno pogrešna?“
- činjenične odluke, poput mjesta prekršaja, pozicije igrača kod zaleđa, mjesta kontakta (prekršaj i igranje rukom), lopta izvan igre ili pogodak/nema pogotka obično se mogu donijeti samo na temelju informacija dobivenih od VAR-suca
- pregledi snimke na terenu (OFR) trebali bi se uglavnom upotrebljavati za „subjektivne“ odluke osim ukoliko sudac odluči da bi pregled snimke na terenu pomogao pri kontroli utakmice i igrača, ili bi pomogao pri prihvaćanju odluke
- **kada je izgledno da će odluka o pogotku, kaznenom udarcu ili crvenom kartonu biti promijenjena, pregled snimke na terenu općenito izaziva veću razinu prihvaćanja konačne odluke među igračima, trenerima, gledateljima, itd.**
- samo sudac i pomoćnik za pregled snimke (RA) smiju ući u prostor za pregled snimke (RRA), a u izvanrednim okolnostima sudac u prostor za pregled snimke može pozvati drugog člana sudačkog tima
- sudac može gledati snimku u normalnoj brzini i/ili usporeno, no općenito:
 - usporena snimka trebala bi se upotrebljavati samo za činjenične informacije, poput „mjesta kontakta“ za fizičke prekršaje i igranje rukom, mjesta prekršaja, ili pozicije igrača pri zaleđu/onemogućavanju izgledne prilike za postizanje pogotka, lopte izvan igre, itd.
 - normalna bi se brzina snimke trebala upotrebljavati za SUBJEKTIVNE informacije, poput „intenziteta“ prekršaja ili kako bi se utvrdilo moguće „namjerno“ igranje rukom
- postupak pregleda snimke trebao bi biti dovršen što je brže i učinkovitije moguće. Međutim, točnost je važnija od brzine, stoga ne postoje umjetna vremenska ograničenja

Sudac mora biti zadovoljan pridržavanjem protokola o odluci može li incident biti pregledan te razdobljem prije i poslije incidenta, a VAR-sudac treba mu potvrditi situaciju.

Višestruki pregledi snimke

Kada se istovremeno ili unutar kratko razdoblja dogodi više incidenata ili prekršaja koji su podložni pregledu snimke, VAR-sudac, sučevo iskustvo i instinkt određuju redoslijed pregleda snimki. Cilj je donijeti ispravnu odluku što je brže i učinkovitije moguće.

U složenim situacijama s višestrukim incidentima, „prvi“ incident obično će biti prvi i pregledan jer ukoliko se taj pokaže kao „jasna i očigledna pogreška“ tada će sve što je uslijedilo vjerojatno postati nevažno (osim nekih disciplinskih mjera).

Faza napadačkog posjeda (APP)

Pravila nogometne igre ograničavaju razdoblje igre prije incidenta koje je podložno pregledu snimke; *Pravilo 5 – Sudac* navodi da sudac ne može promijeniti odluku nakon što je igra nastavljena. To se primjenjuje odluke o nastavku igre, ali ne nužno na neke disciplinske mjere.

Stvarno razdoblje igre prije incidenta koje može biti pregledano ovisi o kategoriji incidenta:

- Crveni karton (osim onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka) i pogrešni identitet – pregledava se samo incident
- Pogodak, incident za kazneni udarac ili onemogućavanje izgledne prilike za postizanje pogotka – razdoblje igre podložno pregledu snimke prije pogotka, incidenta za kazneni udarac ili onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka jest „faza napadačkog posjeda“ (APP). Započinje početkom napadačke akcije koja je dovela do pogotka, incidenta za kazneni udarac ili onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka te ukoliko je relevantno, načinom na koji je osvojen posjed lopte u otvorenoj igri na početku te faze igre.

Faza napadačkog posjeda (APP) određuje početnu točku razdoblja igre prije pogotka, incidenta za kazneni udarac ili onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka, a koja je podložna pregledu snimke. Osnovno, temeljno načelo za definiciju faze napadačkog posjeda jest da je sve do trenutka kada je momčad koja napada osvojila posjed lopte suparnik imao „slobodu“ iskoristiti loptu te je stoga bilo koji „propušteni“ prekršaj prije gubitka lopte nevažan.

Faza napadačkog posjeda zahtijeva od suca da uz pomoć VAR-suca utvrdi:

- kako je momčad koja napada osvojila posjed lopte u „otvorenoj igri“, i
- kada je započela faza napadačke igre koja je dovela do pogotka ili incidenta za kazneni udarac

Radi definiranja faze napadačkog posjeda (APP), momčad koja napada može osvojiti posjed lopte:

- izvođenjem poteza za nastavak igre
- u „otvorenoj igri“, kada niti jedna momčad nije u posjedu lopte
- pri gubitku lopte suparničke momčadi (npr. pogrešno dodavanje, izbijanje itd.) ili
- kao rezultat starta na loptu kod suparničkog igrača

Sljedeći se slučajevi ne smatraju jasnim osvajanjem posjeda lopte:

- Obrana, skrenuta ili odbijena lopta koja ne rezultira kontrolom lopte
- Izbijena lopta koja ne dosegne suigrača ili je suigrač ne uspije kontrolirati

Kada je momčad koja napada osvojila posjed lopte kao posljedicu prekršaja u „otvorenoj igri“, pogodak, kazneni udarac ili onemogućavanje izgledne prilike za postizanje pogotka može se pregledati samo ukoliko je:

- prekršaj počinjen tijekom ili na početku napadačke faze, i
- sudac počini „jasnu i očiglednu pogrešku“ nedosuđivanjem tog prekršaja

Definiranje točke u kojoj započinje „napadačka faza (akcija)“ subjektivno je i zahtijeva da sudac odluči kada je momčad koja napada jasno napredovala s loptom prema suparničkom kaznenom prostoru/suparničkim vratima. Odigravanje lopte unatrag oko suparničkog kaznenog prostora ne znači nužno kraj faze napadačkog posjeda. Faza napadačkog posjeda može se dogoditi nakon što je momčad koja napada imala **dugačko** razdoblje „držanja lopte“.

VAR-sudac i sudac moraju primijeniti pristup „što bi nogomet očekivao?“ te primijeniti načela, svoje znanje i iskustvo kako bi prepoznali fazu napadačkog posjeda (APP) tijekom koje bi prekršaj – ukoliko se dogodi – vjerojatno bio okarakteriziran kao „onemogućavanje izgledne prilike za postizanje pogotka“ ili „zaustavljanje obećavajućeg napada“.

Ukoliko momčad koja se brani dodirne loptu ili igra loptom tijekom napadačke faze, to ne mora automatski označiti kraj faze napadačkog posjeda (APP) i početak nove faze napadačkog posjeda. Faza napadačkog posjeda završava kada:

- prestane kretanje prema naprijed (osim unutar kaznenog prostora ili u njegovoj blizini)
- momčad koja se brani osvoji „kontrolirani posjed“ lopte, tj. kada igrač momčadi koja se brani:
 - „izbije“ loptu bez bilo kakvog suparničkog pritiska
 - jasno kontrolira loptu i kreće se s njom ili dodaje loptu

„Nekontrolirani“ namjerni dodir lopte NIJE kontrolirani posjed.

Procjene o fazi napadačkog posjeda zahtijevaju suradnju suca i VAR-suca, a moguće i pomoćnih sudaca i dodatnih pomoćnih sudaca. VAR-sudac pomoći će sucu utvrditi fazu napadačkog posjeda, no ukoliko lopta izađe iz vidokruga kamere, odluku o posjedu donose sudac i drugi članovi sudačkog tima.

Koliko se dugo poslije odluke ili incidenta može čekati zaustavljanje igre radi pregleda snimke?

Pravila nogometne igre, Pravilo 5 navodi kako „sudac ne može promijeniti odluku kada shvati da je neispravna (...) ako je igra nastavljena (...)“. To znači da odluka o nastavku igre ne može biti promijenjena nakon što je igra nastavljena. Primjerice, ako je izveden udarac iz kuta te je postignut pogodak, a televizijska snimka pokaže kako je trebao biti dosuđen udarac s vrata, prvotna odluka o udarcu iz kuta ne može biti promijenjena. Isto vrijedi za sve kategorije nastavka igre, poput ubacivanja, slobodnog udarca, itd.

Premda se može činiti „nepoštenim“ da pogodak bude postignut iz pogrešno dosuđenog ubacivanja, slobodnog udarca, udarca iz kuta, itd., nogomet bi bio uništen ukoliko bi se pregledavala snimka svake moguće pogreške koja može dovesti do pogotka ili kaznenog udarca. Također, bilo bi nepraktično i potencijalno opasno u smislu reakcije gledatelja ili igrača da se čeka postizanje pogotka prije provjere ispravnosti ubacivanja ili udarca iz kuta.

U načelu, neispravno izvođenje nastavka igre, poput lopte u pokretu pri slobodnom udarcu, pogrešnog ubacivanja itd., nije podložno pregledu snimke osim u slučaju ozbiljne pogrešne primjene Pravila nogometne igre, s obzirom da izvođenje nastavka igre nije situacija koja utječe na ishod utakmice i članovi sudačkog tima trebaju prepoznati takve situacije.

Slično tome, „propuštene“ disciplinske mjere ne mogu se primjenjivati nakon što je igra nastavljena, osim u slučaju prekršaja za izravno isključenje zbog nasilnog ponašanja, pljuvanja, ugriza ili izrazito agresivnih, uvredljivih i/ili pogrđnih gestikulacija. Ne postoji vremensko ograničenje za te disciplinske prekršaje, no ukoliko je igra zaustavljena i potom nastavljena prije poduzimanja disciplinske mjere, ne primjenjuje se nastavak igre za taj prekršaj. Također, nema vremenskog ograničenja za ispravljanje slučaja pogrešnog identiteta kada pogrešnom igraču bude pokazan žuti ili crveni karton.

Komunikacija

S obzirom da VAR-sudac mora biti spreman često kontaktirati suca, VAR-sucu pomaže slušati razgovore članova sudačkog tima „na terenu“ te mora biti povezan na isti komunikacijski sustav kao i članovi sudačkog tima na terenu. Međutim, samo sudac komunicira izravno s VAR-sucem. Pomoćni VAR-sudac i pomoćnik za pregled snimke također trebaju biti povezani na isti sustav kako bi sucu omogućili učinkovitiji pregled snimke. Učinkovita komunikacija visoke kvalitete između suca i VAR-suca te ostalih ključnih osoba (pomoćni VAR-suci, rukovoditelji snimke i pomoćnici za pregled snimke) ključna je minimalizaciju broja pogrešaka, nespornosti i vremena utrošenog na „provjeru“ ili „pregled“.

Komunikacija između VAR-suca i suca mora biti ograničena na činjenice koje precizno opisuju što se vidi na snimci: VAR-sudac ne bi trebao govoriti sucu koju odluku treba donijeti, ali može iznijeti svoje mišljenje ukoliko sudac to zatraži. Sudac uvijek treba zatražiti pojašnjenje činjenica prije nego što VAR-suca zatraži bilo kakvo mišljenje. Ukoliko VAR-sudac vjeruje da bi sudac treba izravno pregledati snimku, tada treba što prije predložiti pregled snimke na terenu (OFR).

Kako bi pomogao VAR-sucu utvrditi je li napravljena „jasna i očigledna pogreška“, ili je propušteno nešto ozbiljno, sudac treba jasno opisati što je vidio koju će odluku/koje će odluke donijeti, uključujući identifikaciju prekršaja i igrača koji ga je počinio. To može biti od pomoći ukoliko je VAR-sudac vidio drugi prekršaj, tj. ukoliko sudac kaže „nema

kaznenog udarca za igranje rukom“, no VAR-sudac je vidio (izdvojeni) mogući prekršaj nasilnog ponašanja, jasno je da sudac nije vidio taj drugi prekršaj.

Na temelju informacija dobivenih od VAR-suca, sudac će također obavijestiti VAR-suca:

- da će donijeti odluku bez daljnjeg pregleda snimke, ili
- da je sudac odlučio izravno pregledati snimku u prostoru za pregled snimke (RRA) – pregled snimke na terenu (OFR). Ukoliko dođe do pregleda snimke na terenu, VAR-sudac treba sucu prenijeti činjenične informacije, ali VAR-sudac ne smije namjerno ili nenamjerno utjecati na suca navodeći koju odluku sudac treba donijeti. Međutim, VAR-sudac može iznijeti svoje mišljenje ako sudac to zatraži.

Komunikacijski sustav „otvorenog mikrofona“ omogućit će VAR-sucu, pomoćnim VAR-sucima i rukovoditeljima snimke čuti razmjenu informacija između drugih članova sudačkog tima. Primjerice, pomoćni sudac može reći sucu da je igrač u položaju zaleđa pri postizanju pogotka, ali pomoćni sudac ne zna ometa li taj igrač vratarev vidokrug; slušanje tog razgovora omogućava VAR-sucu i rukovoditelju snimke da započnu s „provjerom“ incidenta.

Ukoliko je VAR-sudac zaposlen „provjerom“ ili „pregledom“, pomoćni VAR-sudac smije komunicirati sa sucem, posebno kako bi ga savjetovao da ne dopusti nastavak igre, da se sjeti upotrijebiti znakove za „provjeru“ i „pregled“, itd.

VAR-sudac i pomoćni VAR-sudac trebaju upotrebljavati uređaj s prekidačem da bi aktivirali svoj mikrofonski uređaj, kako bilo kakav razgovor između VAR-suca, pomoćnog VAR-suca i rukovoditelja snimke ne ometa suca i ostale članove sudačkog tima „na terenu“. Važno je da mikrofonski uređaj VAR-suca radi samo na pritisak prekidača te da bude otvoren samo na taj pritisak, kako ne bi ostao otvoren po završetku razgovora jer to može izazvati nesporazume te možda i neispravnu odluku.

Sva komunikacija mora biti jasna, uljudna i lišena emocija. Iznimno je važno da komunikacijski stil VAR-suca ne bude pretjeran ili agresivan. Jednako tome, sudac ne smije biti neuljudan ili diktatorski nastrojen prema VAR-sucu. Profesionalno ponašanje u svim trenucima od velike je važnosti za učinkovitu komunikaciju i donošenje ispravne odluke.

Nacionalni nogometni savezi ili natjecanja moraju uspostaviti vlastite komunikacijske protokole kako bi odražavali protokol i bili usklađeni s jezikom i vokabularom koji se već upotrebljava u komunikacijskim sustavima za članove sudačkog tima. To je posebno važno s obzirom da svaka država ima jedinstveni nogometni jezik i pripadajuću frazeologiju, itd.

Pojednostavljeno, svi komunikacijski protokoli trebaju:

- podržavati suca kao predvodnika razgovora
- upotrebljavati jednostavan i jasan jezik
- održavati količinu komunikacije na minimalnoj razini
- izbjegavati negacije, npr. ne govoriti „nije zaleđe“ jer se riskira da sudac ne čuje riječ „nije“
- upotrebljavati službenu tehničku terminologiju, npr. „Plavi sedam skrivio prekršaj nasilnog ponašanja, udaranjem suparnika, Crvenog broja sedam“
- shvaćati vrijednost i opasnost „otvorenih“ i „zatvorenih“ pitanja, i
- sudac treba potvrditi sve obavijesti koje primi od VAR-suca, kao i obrnuto, u idealnom slučaju ponavljajući dobivenu informaciju kako bi se izbjegli nesporazumi

Pozicioniranje tijekom pregleda snimke

Tijekom „provjere“ i početne faze „pregleda“, kada VAR-sudac proučava snimku, sudac treba koliko god je to moguće zauzeti poziciju udaljenu od igrača, koja mu omogućava da u svom vidokrugu ima većinu igrača ili sve njih.

Pri izboru najbolje pozicije, sudac treba razmotriti moguću korist od:

- stajanja blizu člana sudačkog tima koji je možda također vidio incident, ili
- stajanja blizu vjerojatnog mjesta za nastavak igre poslije pregleda snimke

Međutim, ako je vrlo izgledno da će incident zahtijevati pregled snimke na terenu (OFR), ovisno o okolnostima kontrole igrača, sudac se treba pomaknuti prema prostoru za pregled snimke (RRA) kako bi skratio vrijeme potrebno za pregled snimke na terenu.

Što za vrijeme pregleda snimke čine ostali članovi sudačkog tima?

Tijekom pregleda snimke, ostali članovi sudačkog tima „na terenu“ moraju nadzirati i kontrolirati igrače i tehničke prostore prema sučevim uputama dogovorenima prije utakmice. U načelu:

- četvrti sudac nadzire tehničke prostore
- pomoćni suci (i dodatni pomoćni suci ukoliko su određeni) nadziru igrače na svojoj polovici terena za igru
- ukoliko je potrebno, četvrti sudac ili najbliži pomoćni sudac mogu se kretati prema prostoru za pregled snimke (RRA) kako bi pomogli spriječiti igrače/sluzbene osobe u ometanju postupka pregleda snimke
- kako bi se izbjeglo ometanje komunikacije suca i VAR-suca, ostali članovi sudačkog tima „na terenu“ trebali bi šutjeti koliko god je to moguće
- samo sudac gleda snimku, osim u izvanrednim okolnostima kada sudac odluči da drugi član sudačkog tima „na terenu“ također treba pogledati snimku (npr. član sudačkog tima izravno uključen u prijavu incidenta sucu).

Što čine igrači i službene osobe tijekom pregleda snimke?

Igrači i službene osobe moraju se ponašati odgovorno i ne smiju:

- pokušati utjecati na sučevu odluku o pregledu snimke incidenta ili izravnom pregledu snimke
- ometati sučevo kretanje u prostor za pregled snimke (RRA) ili iz njega, ili na mjesto nastavka igre nakon donošenja konačne odluke
- ulaziti ili se približavati prostoru za pregled snimke (RRA), i
- prosvjedovati protiv sučeve konačne odluke

Što se događa po završetku postupka pregleda snimke?

Nakon što sudac dovrši pregled snimke, VAR-sudac bit će obaviješten o konačnoj odluci, a sudac će se kretati prema mjestu za nastavak igre, jasno pokazujući „televizijski znak“ i objavljujući konačnu odluku te poduzimajući/mijenjajući/poništavajući bilo koje disciplinske mjere prema potrebi. Sudac bi također trebao razmotriti korist usmenog prenošenja konačne odluke kapetanima momčadi.

Utakmicu treba nastaviti na sljedeći način:

- ukoliko odluka nije promijenjena, igra se nastavlja u skladu s prvotnom odlukom
- ukoliko je igra zaustavljena radi pregleda snimke, a prvotna odluka nije promijenjena, igra se nastavlja spuštanjem lopte na mjestu gdje je lopta bila u trenutku zaustavljanja igre
- ukoliko je odluka promijenjena ili je prepoznati „propušteni prekršaj“, igra se nastavlja ispravnim potezom za nastavak igre u skladu s „novom“ odlukom

Svi članovi sudačkog tima trebaju ostati usredotočeni i spremni savjetovati suca o potrebnom potezu i mjestu za nastavak igre, pogotovo ukoliko sudac zaustavi igru radi pregleda snimke.

Pregled snimke nakon što je sudac označio kraj prvog ili drugog poluvremena?

Ukoliko sudac označi kraj prvog ili drugog poluvremena, a VAR-sudac potom prepozna kako je prije posljednjeg zvižduka došlo do incidenta podložnog pregledu snimke, VAR-sudac treba odmah obavijestiti suca. Pravila nogometne igre dopuštaju promjenu odluke, pod uvjetom da sudac nije napustio teren za igru.

U takvim situacijama, sudac mora odmah pokazati „televizijski znak“ i reći igračima da ne napuštaju teren za igru. Incident zatim treba obraditi u skladu s redovnim VAR-postupkom („provjera“, „pregled“, itd.)

Kako bi se smanjila mogućnost takvih problema:

- u posljednjim minutama svakog poluvremena, VAR-sudac treba odmah obavijestiti suca o bilo kojoj mogućoj „provjeri“ ili „pregledu“, kako bi sudac – ukoliko je to moguće – mogao zaustaviti igru i odgoditi nastavak igre te izbjeći pregled snimke nakon zvižduka za kraj poluvremena.
- ukoliko je pogodak postignut tik prije poluvremena ili kraja utakmice, sudac ne bi trebao označiti kraj, već dopustiti izvođenje početnog udarca kako bi omogućio dovoljno vremena za „provjeru“ ili „pregled“ te izbjegao obavještanje igrača da ne napuštaju teren za igru
- sudac i ostali članovi sudačkog tima „na terenu“ ne trebaju uklanjati svoje slušalice dok ne napuste teren za igru i/ili dobiju potvrdu VAR-suca da nema incidenata za mogući pregled snimke

Vrijeme utrošeno na „provjere“ i „preglede“

Svaki puta kada sudac zaustavi igru ili odgodi nastavak igre radi „provjere“ ili „pregleda“, „izgubljeno“ vrijeme mora biti uključeno u nadoknadu vremena na kraju poluvremena u kojemu se incident dogodio, čak i ukoliko „provjera“ nije rezultirala „pregledom“, ili „pregled“ nije rezultirao promjenom odluke.

Jedan pomoćni sudac i pomoćni VAR-sudac trebaju bilježiti „izgubljeno“ vrijeme i obavijestiti suca. Radi dosljednosti, nadoknadu vremena treba mjeriti na sljedeći način::

- „Provjera“ – vrijeme od znaka „prstom na slušalicu“ do:
 - sučevog znaka za nastavak igre (ukoliko nije bilo pregleda snimke), ili
 - drugog „televizijskog znaka“ tik prije sučevog pokazivanja konačne odluke (poslije pregleda snimke)
- „Pregled“ bez prvotne odgode za „provjeru“ – vrijeme između:
 - prvog „televizijskog znaka“ (koji označava početak pregleda snimke), i
 - drugog „televizijskog znaka“ tik prije nego što sudac objavi konačnu odluku (poslije pregleda snimke)

Snimke korištene pri pregledu

Učinkoviti izbor najbolje snimke (kutevi i brzina) značajno utječe na točnost, brzinu i prihvaćanje odluke. Premda sudac ima potpunu kontrolu nad postupkom odlučivanja, VAR-sudac, pomoćni VAR-suci i rukovoditelji snimke imaju važne uloge.

Kao dio pripreme prije utakmice, VAR-sudac, pomoćni VAR-suci i rukovoditelji snimke trebaju usuglasiti imena/nazive različitih kuteva kamere, a ukoliko je moguće, ta imena/nazivi trebaju biti vidljiva na ekranima u prostoriji za VAR-suce (VOR) te prostoru za pregled snimke (RRA).

Pravila nogometne igre (Pravilo 11 – Zaleđe) definiraju kako pri određivanju zaustavljenog trenutka usporene snimke pri određivanju zaleđa treba upotrebljavati trenutak prvog kontakta pri „odigravanju lopte“ ili „dodiru“.

Tko odlučuje koja će snimka biti korištena pri pregledu?

VAR-sudac će gledati snimku iz najboljih kuteva i u najboljim brzinama te objasniti sucu razloge za preporučenu snimku i ono što snimka prikazuje.

Ukoliko sudac odluči izravno pregledati snimku, VAR-sudac će preporučiti najprikladnije kuteve i brzine za upotrebu u prostoru za pregled snimke (RRA), no sudac može zatražiti drugačije i/ili dodatne kuteve ili brzine.

Pregled snimke na terenu (OFR) najbolje funkcionira s pregledom jedne snimke preko cijelog ekrana, s obzirom da se sucima nije lako usredotočiti na podijeljeni ekran koji prikazuje nekoliko različitih kuteva jer uglavnom tijekom utakmice koriste vid na srednje i velike udaljenosti. Ukoliko sudac traži drugačiji kut, ili ga VAR-sudac preporučuje, može ga se prikazati, ali obično ne na „podijeljenom ekranu“.

Tko rukuje opremom?

Postoji najmanje jedan rukovoditelj snimke (RO) koji pomaže VAR-sucu i pomoćnim VAR-sucima oko izbora i prikaza snimke, ovisno o broju raspoloživih kuteva kamere.

Odnos između VAR-suca i rukovoditelja snimke važan je i složen. Premda rukovoditelj snimke nije dio postupka donošenja odluke, odgovoran je pomoći VAR-sucu, koji mora sucu osigurati informaciju/snimku za donošenje ispravne odluke.

Rukovoditelj snimke treba „voditi“ VAR-suca do najboljeg kuta kamere. Ukoliko rukovoditelj snimke vjeruje da VAR-sudac može imati koristi od gledanja drugog i različitog kuta, posebno ukoliko taj kut prikazuje nešto što VAR-sudac možda nije vidio ili prepoznao, rukovoditelji snimke mora se pobrinuti da VAR-sudac bude svjestan te snimke i tog kuta. Uloga rukovoditelja snimke posebno je važna u slučaju višestrukih incidenata ili nekolicine incidenata koji se dogode u kratkom razdoblju.

Važno je da VAR-sudac jasno komunicira rukovoditelju snimke o kutevima i brzinama snimke te o incidentima koji zahtijevaju „provjeru“ ili „pregled“.

Izravno sudjelovanje VAR-suca u upotrebi opreme za pregled snimke, tj. dodirivanje „podijeljenog“ ekrana kako bi se snimka iz određenog kuta proširila na cijeli ekran ili kako bi se povećali detalje („zumiranje“), ovisi o iskustvu pojedinog VAR-suca i samopouzdanja pri upotrebi opreme. Izravno sudjelovanje VAR-suca može skratiti vrijeme potrebno za pregled i analizu snimke.

Koju brzinu snimke treba upotrebljavati pri pregledu?

VAR-sudac i sudac mogu pregledati snimku u normalnoj brzini, te usporeno („slow motion“) ili vrlo usporeno („super slow motion“). VAR-sudac preporučit će sucu najbolju brzinu za pregled u prostoru za pregled snimke (RRA) te će biti spreman pomoći ukoliko sudac zatraži druge, različite kuteve kamere ili brzine.

U načelu, kako bi se osigurala točna procjena:

- usporene i vrlo usporene snimke trebalo bi upotrebljavati za:
 - „mjesto kontakta“ za fizičke prekršaje i igranje rukom
 - mjesto prekršaja, npr. izvan ili unutar kaznenog prostora
 - poziciju igrača pri procjeni zaleđa ili onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka
 - loptu izvan igre, uključujući odluku o pogotku/nema pogotka (ukoliko nema tehnologije na gol-crti)
- normalnu brzinu trebalo bi upotrebljavati za:
 - „intenzitet“ prekršaja, s obzirom da usporena snimka često pretjerano naglasi težinu prekršaja
 - utvrđivanje „namjernog“ igranja rukom

Poteškoće s pregledom snimke

Ukoliko tehnologija za pregled snimke u potpunosti zakaže:

- rukovoditelj snimke ili VAR-operativni voditelj (ukoliko je određen) odmah moraju obavijestiti inženjera zaduženog za produkciju, komunikacije i/ili tehnologiju
- VAR-sudac obavještava suca i/ili četvrtog suca putem komunikacijskog uređaja ili *walkie-talkieja*
- sudac ili četvrti sudac obavještavaju službene osobe obje momčadi da VAR-sustav nije aktivan i da neće biti aktiviran do kraja utakmice, osim u slučaju drugačije obavijesti

- ukoliko VAR-sustav ponovno postane aktivan, VAR-sudac treba obavijestiti suca, a četvrti sudac treba obavijestiti službene osobe obje momčadi

Ukoliko zakaže samo komunikacijski sustav, VAR-sudac treba upotrijebiti *walkie-talkie* za komunikaciju s četvrtim sucem, koji će obavijestiti službene osobe obje momčadi da će mogući pregled snimke biti obavljen putem *walkie-talkieja* i četvrtog suca.

5. Primjena VAR-protokola i njegovih načela, prakse i općih postupaka

Ovo poglavlje donosi više pojedinosti i praktičnih savjeta za primjenu VAR-protokola, njegovih načela, prakse (uključujući operativna svojstva) i općih postupaka u odnosu na četiri kategorije podložne pregledu snimke te drugih područja protokola.

5.1 Pogodak / nema pogotka

Prednost

Ukoliko pregled snimke pokaže propušteni kazneni udarac za Momčad A, a igra je potom nastavljena te je Momčad A postigla pogodak, pogodak se priznaje. Slično tome, ukoliko se dogodio mogući prekršaj za crveni karton zbog onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka u kaznenom prostoru, a sudac dozvoli prednost te bude postignut pogodak, pogodak se priznaje. U oba slučaja, sudac donosi odluku kao da nema VAR-sustava i momčadi ne mogu birati između kaznenog udarca i onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka ili pogotka, čak i ako je ono prvo bolja strateška opcija.

Pogodak postignut nakon mogućeg kaznenog udarca na drugoj strani terena

Ukoliko se dogodi incident za kazneni udarac na jednoj strani terena za igru iz moguće situacije zaleđa, no sudac ne dosudi kazneni udarac, a momčad koja se brani iz protunapada postigne pogodak, VAR-sudac i sudac prvo moraju utvrditi je li propušten jasan prekršaj za kazneni udarac, na sljedeći način:

- Ukoliko sudac nije napravio „jasnu i očiglednu pogrešku“ ne dosudivši kazneni udarac, pogodak se priznaje. Zaleđe se ne sankcionira s obzirom da je sudac zapravo dozvolio prednost
- Ukoliko je sudac napravio „jasnu i očiglednu pogrešku“ ne dosudivši kazneni udarac, treba pregledati snimku situacija zaleđa na sljedeći način:
 - ukoliko nije bilo zaleđe, dosuđuje se kazneni udarac, a pogodak se poništava
 - ukoliko je bilo zaleđe, mora se sankcionirati jer pogodak ne smije biti priznat zbog „propuštenog“ kaznenog udarca (koji se ne smije ignorirati)

Ukoliko bude dosuđen kazneni udarac, sudac mora poduzeti odgovarajuće disciplinske mjere.

Pogodak postignut prije, tijekom ili poslije zvižduka

Ukoliko je pogodak postignut prije, tijekom ili poslije „pogrešnog“ sučevog zvižduka, npr. kada pomoćni sudac pogrešno podigne zastavicu zbog zaleđa, a sudac ga zviždukom označi dok se postiže pogodak, sudac može – uz pomoć VAR-suca ako je zatraži – priznati pogodak ukoliko zvižduk nije bio prije ulaska lopte u vrata. Igrači trebaju zanemariti podizanje zastavice i nastaviti igru.

5.2 Kazneni udarac /nema kaznenog udarca

Kazneni udarci i jedanaesterci

Sudac može započeti pregled snimke zbog prekršaja vratara ili izvođača koji izravno utječe na ishod kaznenog udarca, tj. moguće postizanje pogotka. Ukoliko se jasno prepozna prekršaj, treba poduzeti i ispravnu disciplinsku mjeru, no ključno je primijeniti načelo „jasne i očigledne sučeve pogreške“, tj. pitanje „jesu li sudac i pomoćni sudac napravili 'jasnu i očiglednu pogrešku' ne sankcioniravši prekršaj?“

Prerani ulazak drugih igrača u kazneni prostor podložno je pregledu snimke samo ukoliko kazneni udarac nije realiziran, a lopta ostane u igri (odbije se od prečke, vratnice ili vratara) te ukoliko:

- **napadač koji je prerano ušao u kazneni prostor postigne pogodak ili sudjeluje u fazi napadačkog posjeda (APP) koja rezultira pogotkom ili drugim kaznenim udarcem**

- branič koji je prerano ušao u kazneni prostor spriječi napadača u igranju loptom ili u mogućnosti igranja loptom, u situaciji u kojoj može biti postignut pogodak

Ostali prekršaji preranog ulaska u kazneni prostor i druga kršenja pravila koja ne utječu izravno na moguće postizanje pogotka nisu podložni pregledu snimke.

VAR-sudac prepozna jasno „propušteni“ kazneni udarac, ali i prekršaj momčadi koja napada u fazi napadačkog posjeda (APP).

Ukoliko sudac napravi „jasnu i očiglednu pogrešku“ ne dosudivši kazneni udarac, a dogodi se i jasno „propušteni“ prekršaj (zaleđe, igranje rukom, prekršaj, itd.) momčadi koja napada u fazi napadačkog posjeda (APP), VAR-sudac mora obavijestiti suca o oba incidenta što je prije moguće, obično pri prvom zaustavljanju igre, radi kontrole nad utakmicom i kako bi se izbjegle nepotrebne kritike poslije utakmice. Sudac tada ima dvije mogućnosti, ovisno o tome koliko je „jasna“ bila pogreška oko kaznenog udarca te stanju u samoj utakmici:

- započeti „pregled snimke“ znajući da će rezultirati odlukom o prekršaju prije „propuštenog“ kaznenog udarca, stoga ne dosuđuje kazneni udarac (no svima je jasno zašto nije dosuđen kazneni udarac)
- obavijestiti kapetana momčadi kojoj bi bio dosuđen kazneni udarac da se dogodio prekršaj prije „kaznenog udarca“ stoga kazneni udarac ne bi bio dosuđen. Četvrti sudac obavijestio bi trenera, a netko u prostoriji za VAR-suce obavijestio bio nositelje televizijskih prava

Općenito, prva od ovih opcija obično je i najbolja.

5.3 Izravni crveni karton i ostale disciplinske mjere

Disciplinske mjere koje se mogu poduzeti ili promijeniti na temelju pregleda snimke

Sudac mora poduzeti ispravne disciplinske mjere protiv igrača i službenih osoba zbog bilo kojeg prekršaja prepoznatog ili potvrđenog postupkom pregleda snimke. To uključuje:

- promjenu disciplinske mjere poduzete ili naznačene prije pregleda snimke, uključujući:
 - povlačenje ili poništenje „pogrešne“ opomene (žuti karton) ili isključenja (crveni karton)

- promjene žutog kartona u crveni karton
- promjene crvenog kartona u žuti karton
- „prebacivanje“ žutog ili crvenog kartona na drugog igrača (pogrešni identitet)
- poduzimanje odgovarajućih disciplinskih mjera (žuti/crveni karton) za bilo koji prekršaj koji nije prvotno viđen, ali je jasno prepoznat tijekom pregleda snimke

Primjeri incidenata pri kojima sudac, kao rezultat postupka pregleda snimke, mora primijeniti odgovarajuće disciplinske mjere uključuju:

- pregled snimke zbog prekršaja za crveni karton ili „propušteni ozbiljni incident“ koji jasno pokaže da prekršaj zahtijeva samo žuti karton, uključujući i situaciju u kojoj je to drugi žuti karton
- pregled snimke zbog incidenta za kazneni udarac koji jasno pokaže da je napadač simulirao – tom igraču treba biti pokazan žuti karton
- situaciju u kojoj je momčad sankcionirana, no disciplinska je mjera poduzeta protiv pogrešnog igrača te momčadi

Ukoliko kao posljedica pregleda snimke bude „poništeno“ razdoblje igre, disciplinske mjere koje se odnose na to razdoblje „poništene“ igre trebale bi, u načelu, ostati na snazi s obzirom da bi igrači uvijek trebali djelovati u skladu s Pravilima nogometne igre. Primjerice, pogrešnom odlukom nije dosuđen kazneni udarac i prije znaka za pregled snimke igrač bude kriv za nasilno ponašanje, ozbiljan prekršaj, preoštara prekršaj, neposluh, uvredljiv rječnik, nespportsko ponašanje itd. – disciplinska mjera za taj prekršaj ostaje na snazi.

Međutim, u slučaju onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka ili „zaustavljanja obećavajućeg napada“, ukoliko je razdoblje igre „poništeno“, tada nisu postojali ni obećavajući napad niti izgledna prilika za postizanje pogotka. Stoga, ukoliko je bila poduzeta bilo koja disciplinska mjera povezana s onemogućavanjem izgledne prilike za postizanje pogotka ili zaustavljanja obećavajućeg napada, treba je povući.

Ukoliko sudac promijeni, povuče/poništi bilo koju disciplinsku mjeru, vrlo je važno da to svima bude jasno vidljivo (drugim članovima sudačkog tima, igračima, trenerima, gledateljima, itd.). To je posebno važno u situacijama kada se igraču povlači/poništava

žuti karton, za slučaj da istom igraču u daljnjem tijeku utakmice bude pokazan žuti karton te da (ispravno) ne bude isključen.

Žuti kartoni

Pogreška koja uključuje sučevo pogrešno pokazivanje ili nepokazivanje žutog kartona nije podložna pregledu snimke osim ako je prepoznata u sklopu pregleda snimke u slučaju pogotka, incidenta za kazneni udarac ili crveni karton, a u tom slučaju sudac mora poduzeti odgovarajuće disciplinske mjere. Primjerice:

- „pregled“ zbog incidenta za kazneni udarac jasno pokaže da je napadač simulirao
- „pregled“ zbog pogotka jasno pokaže da je napadač namjernim igranjem rukom poslao loptu u vrata
- „pregled“ zbog crvenog kartona u slučaju ozbiljnog prekršaja jasno pokaže da je prekršaj bio „preoštar“, a ne „ozbiljan“
- „pregled“ zbog prekršaja za crveni karton tijekom masovnog sukoba jasno pokaže agresivan pristup drugih igrača prema suparniku, ili
- „pregled“ zbog onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka jasno pokaže da se radilo (samo) o „zaustavljanju obećavajućeg napada“

Drugi žuti kartoni

Iako drugi žuti karton dovodi do crvenog kartona, ne radi se o izravnom crvenom kartonu i nije podložan pregledu snimke. Za razliku od crvenih kartona, žuti kartoni vrlo su često subjektivna procjena i stoga bi definiranje „jasne i očigledne pogreške“ bilo vrlo teško, a VAR-sudac možda ne bi bio svjestan prethodnih upozorenja igraču ili „uzavreloom/emotivnom“ aspektu utakmice.

Osim toga, ukoliko bi bio dopušten pregled snimke zbog drugog žutog kartona, tada bi bilo pošteno i logično pregledati i:

- „pogrešno“ nepokazivanje drugog žutog kartona
- „pogrešno“ pokazivanje prvog žutog kartona
- „pogrešno“ nepokazivanje prvog žutog kartona

Sve bi to bilo u potpunoj suprotnosti s filozofijom „minimalno ometanje – maksimalna korist“, stoga drugi žuti kartoni nisu podložni pregledu snimke.

„Provjera“ zbog mogućeg crvenog kartona prepoznata „propušteni“ prekršaj za žuti karton

Ukoliko VAR-sudac poduzme „provjeru“ zbog mogućeg „propuštenog“ izravnog crvenog kartona, no „provjera“ pokaže da se nije radilo o crvenom kartonu, već o jasnom žutom kartonu, ne može biti „pregleda“ i ne smije biti komunikacije sa sucem, osim kako bi se potvrdilo da nije propušten crveni karton.

„Propušteni“ žuti karton može biti pokazan samo ukoliko je prepoznat u sklopu „pregleda“ zbog „jasne i očigledne pogreške“ ili „propuštenog ozbiljnog incidenta“ koji se odnosi na pogodak, kazneni udarac, izravni crveni karton ili pogrešni identitet.

Savjetovanje s VAR-sucem prije odluke radi li se o prekršaju za crveni ili žuti karton

Ukoliko sudac nije siguran treba li prekršaj sankcionirati žutim ili crvenim kartonom, ne smije biti bilo kakve obavijesti od VAR-suca ili pregleda snimke prije pokazivanja kartona. Sudac mora donijeti odluku i pokazati karton. VAR-sudac potom će „provjeriti“ incident i može preporučiti pregled snimke samo ako je pogrešno pokazan ili jasno propušten crveni karton.

Odgođena disciplinska mjera (nakon nastavka igre)

Pravilo 5 ne dopušta sucu promjenu odluke nakon što je igra nastavljena, a to se primjenjuje na svaki nastavak igre i većinu disciplinskih mjera.

Općenito, ukoliko su članovi sudačkog tima „na terenu“ propustili prekršaj za crveni karton, VAR-sucu nije dozvoljeno obavijestiti suca; tim će se slučajem poslije utakmice baviti disciplinska tijela. Međutim, VAR-sudac može obavijestiti suca o „propuštenom“ crvenom kartonu koji se odnosi na nasilno ponašanje, pljuvanje, ugriz ili izrazito uvredljive gestikulacije jer su to ozbiljni prekršaji (koji se često događaju u igri bez lopte) i VAR-sudac ih ne može uvijek odmah prepoznati. U takvim okolnostima, sudac mora poduzeti pregled snimke na terenu (OFR) i poduzeti odgovarajuće disciplinske mjere, no ne može biti dosuđen slobodni udarac (ili kazneni udarac) koji se odnosi na takav prekršaj.

„Pregled“ zbog pogrešnog identiteta, u slučaju kada je pogrešnom igraču sankcionirane momčadi pokazan žuti ili crveni karton, može biti obavljen u bilo kojem trenutku, čak i nakon što je igra nastavljena.

Nesportsko ponašanje zamjenskog igrača ili službene osobe

Općenito, „pregledi“ služe samo za incidente koji se odnose na igrače, no u izvanrednim okolnostima može doći do „pregleda“ zbog incidenta za crveni karton, kazneni udarac ili pogodak koji uključuje osobu iz zapisnika, npr. kada zamjenski igrač ili službena osoba počini prekršaj protiv suparničkog igrača ili uđe u teren za igru kako bi spriječila postizanje pogotka. Međutim, ukoliko primjerice dvojica trenera ili zamjenskih igrača uđu u međusobni sukob, to nije odluka koja utječe na ishod utakmice, stoga VAR-sudac ne može utjecati i incident nije podložan pregledu snimke.

Nesportsko ponašanje povezano s „televizijskim znakom“, prostorom za pregled snimke (RRA) i prostorijom za VAR-suce (VOR):

- Igrač ili zamjenski igrač koji:
 - **pretjerano** pokazuje „televizijski znak“ mora biti opomenut (žuti karton). Zbog jezične barijere neki igrači mogu s poštovanjem pokazati „televizijski znak“ kako bi tražili pregled snimke i to ne treba rezultirati žutim kartonom
 - uđe u prostor za pregled snimke (RRA) mora biti opomenut (žuti karton)
 - **uđe u prostoriju za VAR-suce (VOR) mora biti isključen (crveni karton)**
- Službena osoba koja:
 - **pretjerano** pokazuje „televizijski znak“ mora biti jasno i službeno upozorena, ili opomenuta (žuti karton) ukoliko se to primjenjuje
 - uđe u prostor za pregled snimke (RRA) mora biti jasno i službeno upozorena, ili opomenuta (žuti karton) ukoliko se to primjenjuje
 - **uđe u prostoriju za VAR-suce (VOR) mora biti udaljena iz tehničkog prostora.**

5.4 Pogrešni identitet

Pregled snimke zbog pogrešnog identiteta može se dogoditi samo kada sudac sankcionira prekršaj jedne momčadi i potom zbog tog prekršaja pokaže žuti ili crveni karton pogrešnom igraču sankcionirane momčadi. **Ne može se pregledavati ispravnost sučeve procjene pri prvotnom prekršaju (uključujući i pitanje koja je momčad počinila prekršaj),**

osim ukoliko se radi o (odvojenom) „pregledu“ zbog incidenta za kazneni udarac, crveni karton ili pogodak.

Ukoliko je prikladno, kako bi se spriječio slučaj pogrešnog identiteta, VAR-sudac treba proaktivno pomoći sudcu oko identiteta igrača kojemu će biti pokazan žuti ili crveni karton.

5.5 Nastavak igre

Dopušteni pregledi snimke

VAR-sudac mora obavijestiti suca ukoliko dođe do ozbiljne pogrešne primjene Pravila nogometne igre koja se odnosi na nastavak igre koji može izazvati ponavljanje utakmice, s obzirom da se radi o incidentu koji utječe na ishod utakmice. Primjerice, izvođač slobodnog ili kaznenog udarca dva puta dodirne loptu i dogodi se pogodak ili incident za kazneni udarac.

Pregled snimke zbog „neispravnog“ nastavka igre stoga je dopušten kada su Pravila nogometne igre pogrešno primijenjena na sljedeće načine:

- u vrlo rijetkom slučaju kada pogrešna momčad izvede nastavak igre (tj. ne ona momčad koju je sudac/pomoćni sudac jasno naznačio), a to rezultira pogotkom te momčadi ili dosuđenim kaznenim udarcem
- igrač dva puta dodirne loptu pri izvođenju slobodnog udarca, a to rezultira pogotkom ili kaznenim udarcem
- pogodak postignut izravno iz ubacivanja ili neizravnog slobodnog udarca, tj. bez da je lopta dodirnula drugog igrača
- pogrešan nastavak igre dogodi se nakon prekršaja pri izvođenju kaznenog udarca

Nedopušteni pregledi snimke

Kada se odluka svodi na sudačku procjenu (npr. neispravno ubacivanje, udaljenost 9,15 metara pri slobodnom udarcu), VAR-sudac se NE smije uključiti, posebno ukoliko moguća „pogreška“ nije povezana sa situacijom „koja utječe na ishod utakmice“.

Stoga nije dopušten „pregled“ zbog „neispravnog“ nastavka igre poput:

- pogrešnoj momčadi dosuđenog slobodnog udarca, udarca s vrata, udarca iz kuta ili ubacivanja
- neispravnog ubacivanja (noge, ruke, pozicija)

- lopte u pokretu (slobodan udarac, udarac s vrata, itd.)
- lopte koja nije dotaknula tlo pri spuštanju lopte
- početnog udarca koji izvodi pogrešna momčad

5.6 Proaktivni savjeti VAR-suca

Dopušteni savjeti

VAR-sudac smije savjetovati suca oko sljedećih situacija, s obzirom da se radi o odlukama koje mogu utjecati na ishod utakmice i koje mogu rezultirati poništavanjem utakmice:

- sudac pokaže igraču drugi žuti karton, no propusti ga isključiti s terena za igru
- jedna momčad na terenu ima veći broj igrača od dopuštenog tijekom utakmice ili izvođenja jedanaesteraca, npr. kada momčad nije smanjila broj svojih igrača na broj suparničkih igrača
- igra će započeti bez prisustva jednog od dvojice vratara
- sudac nije vidio ozbiljnije ozlijeđenog igrača ili igrača koji krvari

Kako bi se izbjegao slučaj pogrešnog identiteta zbog disciplinske mjere, VAR-sudac može proaktivno pomoći sucu oko identiteta igrača koji treba biti sankcioniran.

Nedopušteni savjeti

VAR-sucu nije dopušteno davati sucu (ili pomoćnom sucu) savjete koji se odnose na sljedeće situacije, s obzirom da se to ne uklapa u filozofiju VAR-sustava:

- kojoj momčadi treba biti dosuđen nastavak igre
- radi li se o prekršaju za žuti ili crveni karton (osim u slučaju „pregleda“)
- mogući prekršaji prije nego što lopta uđe u igru:
 - držanje ili guranje pri izvođenju slobodnog udarca/udarca iz kuta
 - prerani ulazak u kazneni prostor pri izvođenju kaznenog udarca

- o izvođenje ubacivanja ili slobodnog udarca s pogrešne pozicije

5.7 Ostalo

Lopta izvan igre

VAR-sudac treba dojaviti sucu da je lopta izašla izvan igre samo ukoliko se to dogodi tijekom faze napadačkog posjeda (APP) koja rezultira pogotkom, incidentom za kazneni udarac ili crvenim kartonom zbog onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka. U svim drugim slučajevima, VAR-sudac ne intervenira ukoliko članovi sudačkog tima propuste uočiti da je lopta izašla izvan igre.

Izlazak lopte izvan igre ne negira igračevo isključenje zbog prekršaja za izravni crveni karton (osim onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka). Nastavak igre odnosi se na izlazak lopte iz igre.

Odgoda podizanja zastavice ili odgoda zvižduka

Suci i pomoćni suci uvijek moraju donijeti odluku, no postoje napadačke situacije u kojima odgoda podizanja zastavice i/ili odgoda zvižduka mogu doprinijeti poštenju igre. Sudac ima veću slobodu odgoditi zvižduk nego što pomoćni sudac ima za odgodu podizanja zastavice.

Teške i „tjesne“ odluke o položaju/prekršaju zaleđa ili lopti izvan igre:

- Pomoćni sudac treba odgoditi podizanje zastavice ukoliko igrač momčadi koja napada ima „slobodan put“ ili je u vrlo dobroj poziciji za postizanje pogotka krećući se izravno prema kaznenom prostoru ili unutar njega, tj. u mogućoj situaciji izgledne prilike za postizanje pogotka
- Ukoliko to rezultira pogotkom ili incidentom za kazneni udarac, ili momčadi koja napada bude dosuđen slobodni udarac, udarac iz kuta ili ubacivanje, ili ta momčad zadrži posjed lopte nakon završetka prvotnog napada (APP), a pomoćni bi sudac u utakmici bez VAR-sustava podignuo zastavicu zbog zaleđa, prekršaja ili lopte izvan igre, tada (odgođeni) znak mora biti pokazan jer je jasno nepošteno da momčad koja napada ima koristi od izostanka sankcije

Ukoliko pomoćni sudac signalizira zastavicom odluku o „tjesnom“/nejasnom zaleđu/prekršaju/lopti izvan igre, a igrač je tik pred postizanjem pogotka, sudac treba

odgoditi zvižduk dok pogodak ne bude postignut. Ukoliko je pomoćni sudac napravio „jasnu i očiglednu pogrešku“, to će omogućiti priznavanje pogotka, ili u slučaju da takva situacija rezultira incidentom za kazneni udarac, kazneni udarac može biti dosuđen.

Isto se načelo primjenjuje ukoliko sudac prepozna mogući „prekršaj“ momčadi koja napada, tj. zvižduk treba biti odgođen ukoliko postoji velika vjerojatnost da će gotovo odmah potom biti postignut pogodak.

6. OBRAZOVANJE SUDACA

Kako je obrazovanje od temeljne važnosti za pozitivan učinak VAR-sustava, IFAB i FIFA neće izdati dozvolu za *online* upotrebu sve dok nije dovršena dovoljna razina *offline* obrazovanja.

Uspješna upotreba VAR-sustava prvenstveno ovisi o tri čimbenika:

- točnosti pregledanih odluka
- broju pregleda i njihovom trajanju
- utjecaju pregleda na tijek utakmice i njezin emotivni aspekt

Ključno je obrazovanje svih članova sudačkog tima „na terenu“ i onih za „video-pomoć“. Iako će fokus biti na sucima, VAR-sucima i pomoćnim VAR-sucima, obrazovanje pomoćnih sudaca, četvrtih sudaca i dodatnih pomoćnih sudaca (ukoliko su određeni) također je važno, kao i razvoj učinkovite interakcije s rukovoditeljima snimke.

Ključno je svojstvo obrazovanja uvježbanost sudaca i pomoćnih sudaca kako bi „zaboravili na VAR-sustav“ prije donošenja odluke, ali se „sjetili VAR-sustava“ nakon odluke/incidenta svrstanog u jednu od četiri kategorije podložne pregledu snimke. Suci ne smiju dopustiti nastavak igre ukoliko bi moglo doći do pregleda snimke; ako je potrebno, sudac treba omogućiti VAR-sucu vrijeme za „provjeru“ incidenta ili odluke.

Najveći je obrazovni izazov za suce i VAR-suce prelazak s teoretskog, „nastavnog“ dijela na „pravu stvar“, tj. upotrebu VAR-sustava uživo, s igračima. Vrlo je važno da sucima i VAR-sucima bude omogućeno što više „simulacijske“ prakse na utakmicama, s obzirom da je ključno vježbati procjenjivanje incidenata „pod pritiskom“. Primjerice, sucima nije lako usred utakmice mijenjati udaljenost na koju gledaju te se usredotočiti na televizijski ekran, pogotovo kada mogu ostati bez daha (nakon trčanja do prostora za pregled snimke, RRA) i uz osjećaj pritiska. Jednako tako, VAR-sucima nije lako procijeniti složene incidente kada se nalaze pod stvarnim pritiskom.

VAR-suci moraju biti obrazovani kako bi samostalno počeli vješto rukovati opremom za pregled snimke i tako mogli pomoći rukovoditeljima snimke pri izboru kuteva kamere i brzine snimke, itd.; ponekad sve to mogu napraviti i sami. Učinkoviti izbor ubrzat će cijeli postupak pregleda snimke.

6.1 Obrazovni programi

Potrebna je značajna količina specifičnog, neprestanog obrazovanja (teoretskog i praktičnog) za članove sudačkog tima „na terenu“ i onih za „video-pomoć“. Velik dio tog obrazovanja trebalo bi biti zajedničko, kako bi suci, VAR-suci i pomoćni VAR-suci shvatili pritisak i izazove s kojima se svaka skupina nosi pri upotrebi VAR-sustava.

Svaki korak u postupku obrazovanja mora sadržavati redovito podsjećanje da se VAR-sustav upotrebljava samo za „propuštene ozbiljne incidente“ te u slučaju „jasne i očigledne pogreške“. U potonjem slučaju, ključno pitanje koje se neprestano mora ponavljati glasi „je li odluka bila jasno pogrešna?“.

VAR-suci, suci i drugi članovi sudačkog tima moraju se oduprijeti (vjerojatno nesvjesnom) porivu da upotrebljavaju VAR-sustav za odluke koje nisu „jasno pogrešne“ ili koje nisu obuhvaćene VAR-protokolom. Također, važno je da VAR-suci, pomoćni VAR-suci i rukovoditelji snimke jasno znaju i shvaćaju postupke koje moraju slijediti kada se za vrijeme „provjere“ ili „pregleda“ dogodi i drugi incident podložan pregledu snimke.

6.1.1 Teorija

VAR-suci, pomoćni VAR-suci i članovi sudačkog tima „na terenu“ (posebno suci) moraju u potpunosti shvaćati sve pojedinosti VAR-protokola kao i njegova načela, praktičnu primjenu i opće postupke, kako bi ih mogli učinkovito i ispravno primjenjivati pod pritiskom. Štoviše, moraju jasno poznavati čimbenike, zahtjeve i ograničenja koji se odnose na:

- incidente i prekršaje koji nisu podložni pregledu snimke
- razliku između „provjere“ (uključujući „tihu provjeru“) i „pregleda“
- utvrđivanje „jasne i očigledne pogreške“
- utvrđivanje „propuštenog ozbiljnog incidenta“
- vrijeme prije i/ili poslije prekršaja ili incidenta unutar kojega je dopušten pregled snimke, uključujući i točno prepoznavanje faze napadačkog posjeda (APP)

- procjenu „neutralne zone/situacije“ ukoliko treba zaustaviti igru radi pregleda snimke
- način na koji se započinje, izvršava i završava pregled snimke
- utvrđivanje prikladnosti pregleda snimke na terenu (OFR) ili utvrđivanja može li sudac donijeti odluku samo na temelju informacija dobivenih od VAR-suca, tj. činjenične odluke
- koristi i moguće opasnosti pri gledanju usporene snimke
- pozicioniranje, kretanje i odgovornosti svih članova sudačkog tima tijekom pregleda snimke
- izračun „izgubljenog“ vremena kada se igra odgađa zbog „provjere“ i/ili pregleda, i
- komunikacijske protokole

Teoretsko obrazovanje izrazito je važno kako bi se uspostavilo jasno i lako primjenjivo shvaćanje o incidentima i prekršajima koji nisu podložni pregledu snimke te utvrđivanje što čini „jasnu i očiglednu pogrešku“ ili „propušteni ozbiljni incident“, s obzirom da su to temeljne, ključne procjene.

6.1.2 Praksa

Kada članovi sudačkog tima „na terenu“ i za „video-pomoć“ budu u potpunosti shvaćali VAR-protokol i teoretske zahtjeve, ključno je da značajan dio vremena provedu vježbajući, usavršavajući i utvrđujući brojne aspekte, uključujući:

- način na koji funkcionira tehnologija za pregled snimke, uključujući upotrebu grafičkih prikaza (posebno „linije zaleđa“)
- analizu snimke incidenata ili prekršaja u normalnoj brzini i usporeno
- procjenu „neutralne zone/situacije“ kada treba zaustaviti igru radi pregleda snimke
- utvrđivanje kada je „tiha provjera“ dovoljna, a kada suca treba obavijestiti radi moguće potrebe za „pregledom“ (ili mu potvrditi da je odluka bila ispravna)
- naznaku početka „pregleda“ uz svijest o potrebi za odgodom ili sprečavanjem nastavka igre

- utvrđivanje prikladnosti „pregleda snimke na terenu“ (OFR) ili donošenja odluke samo na temelju informacija dobivenih od VAR-suca, npr. činjenične odluke (mjesto prekršaja ili pozicija igrača, mjesto kontakta, lopta izvan igre, pogodak/nema pogotka, itd.)
- primjenu najučinkovitijeg redoslijeda pregleda ukoliko se nekoliko incidenata dogodi istovremeno ili unutar kratkog razdoblja
- točno prepoznavanje faze napadačkog posjeda (APP)
- upotrebu protokola za pozicioniranje, kretanje i odgovornost tijekom „pregleda“, uključujući maksimalno skraćivanje vremena utrošeno na „pregled“
- označavanje ishoda „pregleda“, disciplinskih mjera i nastavka igre
- vođenje učinkovitih bilješki o svim incidentima ili prekršajima podložnima pregledu snimke (uključujući ishod i konačnu odluku)
- upotrebu komunikacijskih protokola

Ovakvo obrazovanje uključuje različite korake i pristupe na terenu i izvan njega.

6.1.3 Praktično obrazovanje izvan terena

Svi suci, VAR-suci (i pomoćni VAR-suci) trebaju provesti značajnu količinu vremena radeći pojedinačno i u skupinama, na sljedećim područjima:

- učenje i provjeravanje znanja i shvaćanje svih protokola, načela i postupaka
- upotrebu snimki incidenata, situacija, faza igre, djelomičnih i cijelih utakmica radi vježbanja procjene što jest ili nije podložno pregledu snimke, što čini „jasnu i očiglednu pogrešku“ ili „propušteni ozbiljni incident“ te razvijanje sposobnosti VAR-suca da ostane usredotočen unutar duljeg razdoblja. Te se vježbe trebaju odvijati:
 - bez vremenskog pritiska
 - s vremenskim pritiskom, uključujući i element „natjecanja“ između različitih skupina VAR-sudaca, i
 - uz upotrebu različitih brzina snimke

Gledanje djelomičnih i cijelih utakmica važno je za VAR-suce i pomoćne VAR-suce kako bi razvijali sposobnost usredotočenosti u duljem vremenskom razdoblju „neaktivnosti“ i zatim brzog provođenja „provjere“ i/ili preporuke „pregleda“.

U idealnom slučaju, natjecanja će uspostaviti online-platformu za obrazovanje kako bi omogućila pojedincima obrazovanje, utvrđivanje i podsjećanje na osobnoj razini („vježba na daljinu“).

Nastavno na obrazovanje temeljeno na video-snimci, VAR-suci i suci redovito trebaju:

- vježbati komunikaciju i razmjenu informacija, uključujući:
 - VAR-suca i suca u različitim prostorijama
 - VAR-suca u prostoriji na stadionu te suca na terenu za igru
- vježbati suradnju s rukovoditeljima snimke pri izboru i pregledu snimke, i
- vježbati bilježenje informacija koje se odnose na incidente ili prekršaje podložne pregledu snimke i izračun vremena „izgubljenog“ na „provjeru“ i/ili „pregled“ (VAR-suci)

6.1.4 Praktično obrazovanje na terenu

Ovo je najvažnije područje obrazovanja za suce, VAR-suce i pomoćne VAR-suce te zahtijeva značajnu količinu vremena. Ključno je stvaranje „vremenskog i emotivnog pritiska“ s obzirom da to sucima, VAR-sucima i pomoćnim VAR-sucima predstavlja najveći izazov pri radu uživo u natjecateljskim utakmicama.

Kao nadogradnja na početnu fazu obrazovanja temeljenu na video-snimkama, ova faza obrazovanja trebala bi obuhvaćati obrazovanje na terenu, uz igrače i simuliranje situacija i faza igre unutar utakmice; teoretsko i praktično obrazovanje tada se može odvijati paralelno/istovremeno. Praktične bi se vježbe trebale prvenstveno usredotočiti na:

- primjenu VAR-protokola, njegovih načela, operativnih karakteristika i općih postupaka s igračima, uključujući:
 - stvaranje situacija unutar utakmice
 - „normalno“ odigravanje kraćih i dužih razdoblja igre, a zatim i „cijelih“ utakmica. Igrače treba potaknuti za „stvaraju“ raznolike incidente podložne pregledu snimke
- spremnost na potrebu za odgodom/sprječavanjem nastavka igre, posebno kada momčad koja je počinila prekršaj, ili igrač te momčadi, pokušava brzo izvesti nastavak igre kako bi izbjegao pregled snimke

- utvrđivanje potrebe za pregledom snimke na terenu (OFR) ili donošenje odluke samo na temelju informacija dobivenih od VAR-suca, npr. činjeničnih odluka poput mjesta prekršaja ili pozicije igrača, mjesta kontakta (prekršaj/igranje rukom), lopte izvan igre, pogotka/nema pogotka, itd.
- utvrđivanje je li „tiha provjera“ dovoljna i treba li obavijestiti suca o mogućoj potrebi za pregledom snimke kako bi se odgodio nastavak igre ili o potvrdi da je odluka bila ispravna
- označavanje „provjere“, početak i završetak pregleda uz upotrebu službenog znaka za „provjeru“ i (dva) znaka za pregled
- skraćivanje vremena utrošenog na pregled, uključujući sučevo kretanje prema prostoru za pregled snimke (RRA) kada je izgledan pregled snimke na terenu (OFR)
- izbjegavanje „napasti“ VAR-suca i pomoćnog VAR-suca da „provjeravaju“ incident ili odluku „iz znatiželje“ s obzirom da to može ometati VAR-suca i pomoćnog VAR-suca pri gledanju prijenosa „uživo“
- pozicioniranje i kretanje suca i drugih članova sudačkog tima tijekom „pregleda“

Preporuča se upotreba ovih simuliranih vježbi kako bi se uvježbale različite razine utjecaja na sučevo donošenje odluke, kako slijedi:

- bez komunikacije između suca i VAR-suca (vježba za VAR-suca)
- komunikacija između VAR-suca i „surogat-suca“ (pozicioniranog na terenu za igru ili u njegovoj blizini) kako bi se testirali i usavršili komunikacijski protokoli, itd. TO je posebno važan način stvaranja „pritiska“, pogotovo ako se upotrebljava tijekom utakmice „uživo“
- komunikacija između VAR-suca i suca, ali bez utjecaja na odluke kako bi se omogućilo sucu upoznavanje s različitim vrstama i razinama dobivenih informacija
- komunikacija između VAR-suca i suca u kojoj se primjenjuju svi protokoli i odluke povezani s pregledom snimke

Gorenavedene vježbe trebale bi također uključivati kontakt pomoćnog VAR-suca sa sucem u trenucima kada je VAR-sudac zaposlen „provjerom“ ili „pregledom“.

Svi koraci zahtijevaju pažljivu analizu, povratne informacije te ukoliko je to prikladno, usavršavanje postupaka i praktične primjene, posebno onih koji se odnose na komunikaciju i upotrebu tehnologije za pregled snimke.

Kada su VAR-suci neaktivni suci, moraju provesti određeno vrijeme u tim praktičnim vježbama u ulozi suca na terenu ili „surogat-suca“ u blizini tehničkog prostora kako bi shvatili funkcioniranje VAR-sustava i iz sučeve perspektive.

Vježba na terenu koja uključuje igrače općenito je obrazovno vrijednija od utakmica „uživo“ na terenu (posebno u ranim obrazovnim fazama) s obzirom da pruža priliku stvaranja mnogih incidenata podložnih pregledu snimke, dok je u samoj utakmici malo vjerojatan veliki broj incidenata podložnih pregledu snimke, posebno u prijateljskim utakmicama.

6.1.5 Utakmice „uživo“ na terenu

Svako natjecanje ili nacionalni savez doći će do trenutka kada je spremno za upotrebu *offline* utakmica „uživo“, kao dijela obrazovnog procesa. Preporuča se da *offline* obrazovanje kroz utakmice „uživo“ započne čim se suci i VAR-suci, po početku vježbi, budu osjećali ugodno u primjeni svih protokola. Utakmice „uživo“ ključne su za stvaranje „vremenskog pritiska“ koji ne postoji u simuliranim vježbama.

U početku, utakmice „uživo“ treba upotrebljavati na tri razine:

- bez komunikacije između VAR-suca i suca utakmice – ostali suci promatraju VAR-suca i /ili analiziraju utakmicu
- komunikacija između VAR-suca i suca/sudaca postavljenih na drugim lokacijama unutar stadiona, uključujući i suca na terenu za igru ili u tehničkim prostorima ili u njihovoj blizini
- komunikacija između VAR-suca i suca utakmice, ali bez utjecaja na odluke, radi upoznavanja s razinama dobivenih informacija

Značajna je vrijednost upotrebe utakmica „uživo“ radi „surogat-vježbe“ kako bi se razvijala sposobnost VAR-sudaca da ostanu usredotočeni na televizijski ekran dva puta po 45 minuta.

Kada natjecanje ili nacionalni savez vjeruje da je spreman za upotrebu svih VAR-protokola, načela i postupaka u utakmicama „uživo“, uključujući prijateljske utakmice, treba dobiti dozvolu IFAB-a, koji će zahtijevati jasne dokaze o održanom opsežnom

obrazovanju članova sudačkog tima na terenu i VAR-sudaca. Kako bi se taj proces olakšao, natjecanja i nacionalni savezi trebaju redovito i potpuno izvještavati IFAB o različitim koracima svojih obrazovnih programa.

6.2 Teme za vježbe

Vježbe trebaju biti strukturirane tako da se usredotoče na različite odluke ili prekršaje podložne pregledu snimke, uz različite razine složenosti. Vježbe trebaju uključivati prepoznavanje:

- odluka koje treba donijeti samo na temelju informacija dobivenih od VAR-suca (činjenične odluke poput lopte u igri ili izvan nje, prekršaja unutar/izvan kaznenog prostora, pozicije igrača pri zaleđu, pogodak/nema pogotka)
- odluka pri kojima sudac treba pregledati snimku u prostoru za pregled snimke (RRA) – pregled snimke na terenu (OFR) – poput:
 - subjektivnih odluka koji se odnose na crveni karton, npr. ukoliko se radilo o upotrebi prekomjerne sile
 - promjene ili potvrde odluke o kaznenom udarcu
- situacija kada će sučev pregled snimke pomoći potvrditi ispravnost odluke; tj. olakšati njezino prihvaćanje
- vrijednosti jasno pokazanog znaka da će sudac poduzeti pregled snimke na terenu (OFR)
- važnosti moguće odgode nastavka igre (VAR-sudac treba vremena za „provjeru“ ili igrač/momčad koja je počinila prekršaj pokušava spriječiti „pregled“)

6.2.1 Osnovne, središnje točke za suce i VAR-suce

Struktura vježbi i obrazovanje sudaca trebali bi se usredotočiti na sljedeća važna načela:

- VAR-sustav služi samo za ispravljanje „jasnih i očiglednih pogrešaka“ unutar definiranog popisa situacija koje utječu na ishod utakmice, četiri kategorije podložne pregledu snimke i za „propuštene ozbiljne incidente“
- sudac uvijek mora donijeti odluku – nije mu dopušteno reći „*ne znam, stoga ću pogledati snimku*“
- sudac treba „zaboraviti“ na VAR-sustav prije donošenja odluke

- sudac se treba „sjetiti“ VAR-sustava nakon što se dogodio incident podložan pregledu snimke, i treba biti spreman odgoditi nastavak igre kako bi omogućio vrijeme za „provjeru“ koja može rezultirati „pregledom“
- činjenični incidenti ili odluke (npr. mjesto prekršaja, pozicija igrača pri zaleđu, mjesto kontakta pri prekršaju ili igranju rukom, lopta izvan igre, pogodak/nema pogotka) obično ne zahtijevaju pregled snimke na terenu (OFR)
- prepoznavanje „neutralne zone/situacije“ nakon što je igra nastavljena, u slučaju da VAR-sudac preporuči pregled te sudac mora zaustaviti igru
- ukoliko je podignuta zastavica zbog zaleđa, a vrlo je izgledno da će odmah biti postignut pogodak, odgoda zvižduka može stvoriti priliku da se prizna pogrešno označen „pogodak iz zaleđa“, ako je postignut prije sučevog zvižduka
- spremnost na nepredviđeni incident, „jedan u milijun slučajeva“
- redoslijed pregleda incidenata u složenim situacijama i višestrukim incidentima
- ispravna upotreba službenog znaka za „provjeru“ i (dva) znaka za „pregled“

6.2.2 Osnovne, središnje točke za VAR-suce i pomoćne VAR-suce

Vježbe i obrazovanje za VAR-suce i pomoćne VAR-suce trebale bi biti usredotočene na sljedeća važna načela:

- fokus (za „provjere“ i „preglede“) jedino je na „jasne i očigledne pogreške“
- VAR-sudac odgovoran je osigurati da incidenti koji nisu podložni pregledu snimke ne budu pregledavani
- ukoliko postoji realna mogućnost jasno neispravne odluke, sudac mora biti upozoren kako bi mogao odgoditi nastavak igre
- prepoznavanje početka faze napadačkog posjeda (APP) i prepoznavanje mogućih prekršaja momčadi koja napada unutar faze napadačkog posjeda (APP); pomoćni VAR-sudac treba biti posebno usredotočen na zaleđe
- razvijanje sposobnosti usredotočenosti na dva razdoblja po 45 minuta igre na televizijskom ekranu, a prepoznavanje početka svake nove faze napadačkog posjeda (APP) pomaže pri održavanju usredotočenosti
- pri svakoj „provjeri“ ili „pregledu“ VAR-suca, pomoćni VAR-sudac mora nastaviti gledati prijenos „uživo“ (osim ukoliko ga VAR-sudac zatraži savjet)

- spremnost na rijedak incident, „jedan u milijun slučajeva“, uključujući ograničeni broj prekršaja za crveni karton koji mogu biti dojavljeni sucu nakon što je igra nastavljena
- redoviti kontakt sa sucem (npr. svakih 10 do 15 minuta) pomaže sučevoj spoznaji da VAR-sustav još uvijek radi
- pomoć sucu pri donošenju odluke o redoslijedu kojim incidenti trebaju biti pregledani u slučaju složene situacije ili višestrukog incidenta
- pomoć sucu oko identiteta igrača kojemu treba biti pokazan žuti ili crveni karton
- jasna komunikacija sa sucem te između VAR-suca, pomoćnih VAR-sudaca i rukovoditelja snimke

6.2.3 Osnovne, središnje točke za pomoćne suce, četvrte suce i dodatne pomoćne suce

Vježbe i obrazovanje za pomoćne suce, četvrte suce i dodatne pomoćne suce trebale bi biti usredotočene na sljedeća važna načela:

- samo sudac može započeti pregled, no ostali članovi sudačkog tima mogu ga predložiti
- pomoćni suci uvijek moraju donijeti odluku. Nije im dopušteno reći „*ne znam, stoga ću pogledati snimku*“. Međutim, ukoliko je igraču otvoren „slobodan put“ prema kaznenom prostoru ili unutar njega te bi mogao odmah postići pogodak, a postoji osnovana sumnja u zaleđe (poziciju ili prekršaj) ili prekršaj momčadi koja napada, odgoda podizanja zastavice može spriječiti veliku pogrešku koja ne može biti ispravljena ukoliko igra bude zaustavljena. Ukoliko uslijedi pogodak, kazneni udarac, udarac iz kuta, napadačko ubacivanje ili slobodni udarac, a pomoćni sudac bi signalizirao zaleđe u utakmici bez VAR-sustava, onda mora podići zastavicu jer je ispravnost te odluke temelj za „provjeru“ ili „pregled“.
- osim ukoliko su izravno uključeni u incident koji se pregledava, ostali članovi sudačkog tima „na terenu“ i za „video-pomoć“ trebaju šutjeti za vrijeme pregleda kako ne bi ometali suca i VAR-suca
- ostali članovi sudačkog tima „na terenu“ trebaju zapamtiti način i lokaciju predviđenog nastavka igre

- ostali članovi sudačkog tima „na terenu“ trebaju nadzirati i kontrolirati igrače i tehničke prostore dok je sudac zaposlen „pregledom“, posebno ukoliko se radi o pregledu snimke na terenu (OFR)

6.2.4 Vježbe za specifične odluke i situacije

Vježbe moraju neprestano biti usredotočene na:

- prepoznavanje samo onih odluka i situacija kojima protokol dopušta pregled snimke
- redovito naglašavanje kako pregled snimke ne može biti korišten za druge odluke ili incidente
- procjenu koje odluke mogu pregledane samo na temelju informacija dobivenih od VAR-suca
- procjenu koje odluke ili incidenti zahtijevaju pregled snimke na terenu (OFR), uključujući i kretanje suca prema prostoru za pregled snimke (RRA) ukoliko je izgledan pregled snimke na terenu (kako bi se skratilo vrijeme pregleda)
- odlučivanje o redoslijedu pregleda različitih odluka ili incidenata u slučaju složene situacije ili višestrukog incidenta

6.2.5 Teme za vježbe koje se odnose na četiri kategorije odluka koje utječu na ishod utakmice, podložne pregledu snimke

Svi mogući scenariji trebaju biti proučeni i uvježbani, a posebnu pažnju treba posvetiti:

a. Pogodak / nema pogodak

- prekršaj unutar faze napadačkog posjeda (APP) momčadi koja postiže pogodak (prekršaj, igranje rukom, itd.)
- lopta izvan igre prije postignutog pogodak
- odluka o pogotku/nema pogodak (ukoliko nema tehnologije na gol-crti)

b. Kazneni udarac / nema kaznenog udarca

- pogrešno dosuđen kazneni udarac
- pogrešno nedosuđen kazneni udarac

- mjesto incidenta (izvan ili unutar kaznenog prostora)
- prekršaj u fazi napadačkog posjeda (APP) momčadi koja napada (zaleđe, prekršaj, igranje rukom, itd.)
- lopta izvan igre prije incidenta
- prekršaj vratara i/ili izvođača pri izvođenju kaznenog udarca
- prerani ulazak u kazneni prostor napadača ili braniča koji potom izravno sudjeluje u igri ukoliko se kazneni udarac odbije od vratnice, prečke ili vratara

c. Izravni crveni karton

Prekršaj koji vide „aktivni“ članovi sudačkog tima, poput:

- nasilnog ponašanja, pljuvanja i ugriza
- ozbiljnog prekršaja (ili preoštrog starta)
- onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka (posebno mjesto prekršaja, pozicija drugih igrača i prekršaj unutar faze napadačkog posjeda momčadi koja napada – zaleđe, prekršaj, igranje rukom, itd.)
- agresivnih, uvredljivih ili pogrđnih gestikulacija
- masovnog sukoba

Prekršaj koji vidi samo VAR-sudac/pomoćni VAR-sudac, poput:

- nasilnog ponašanja, pljuvanja i ugriza
- ozbiljnog prekršaja (ili preoštrog starta)
- agresivnih, uvredljivih ili pogrđnih gestikulacija

VAR-sudac/pomoćni VAR-sudac mora se sjetiti koristi brze naznake pregleda snimke ukoliko članovi sudačkog tima na terenu nisu vidjeli incident.

d. Pogrešni identitet

Momčad kažnjena zbog prekršaja, ali sankcioniran pogrešni igrač te momčadi.

6.2.6 Teme za vježbe koje se odnose na incidente različite složenosti

Posebnu pažnju treba posvetiti složenijim i izazovnijim incidentima, poput:

- razlikovanja između „provjere“ i „pregleda“
- prepoznavanje faze napadačkog posjeda (APP) prije pogotka, incidenta za kazneni udarac ili onemogućavanja izgledne prilike za postizanje pogotka
- razdoblja igre nakon incidenta podložnog pregledu snimke
- nastavljene igre nakon što je lopta jasno izašla izvan igre
- upotrebe različitih brzina snimke za „mjesto kontakta“ i za „intenzitet“ (prekršaj) ili „namjeru“ (igranje rukom)
- odluke o nastavku igre, uključujući mjesto izvođenja ukoliko je prvotna odluka promijenjena ili je igra zaustavljena radi pregleda snimke
- masovnog sukoba
- situacija u kojima se prekršaj podložan pregledu snimke dogodi u jednom kaznenom prostoru, a igra se odmah „preseli“ na suprotnu polovicu ili suprotni kazneni prostor
- situacija u kojima je „propušten“ kazneni udarac, ali je momčad koja napada počinila prekršaj u fazi napadačkog posjeda (APP) prije incidenta
- situacija koje su na granici protokola ili se rijetko događaju
- igre koja treba biti zaustavljena radi pregleda snimke, ali je teško prepoznati kada se igra nalazi u „neutralnoj zoni/situaciji“
- situacija koje zahtijevaju dodatne disciplinske mjere ili povlačenje/promjenu disciplinske mjere
- incidenata u kojima prekršaj za crveni karton u „igri bez lopte“ počinu igrač momčadi kojoj je potom dosuđen kazneni udarac ili koja postigne pogodak, i
- incidenata u kojima prekršaj za crveni karton u „igri bez lopte“ počinu član momčadi protiv koje je dosuđen kazneni udarac ili koja primi pogodak

Višestruki incidenti u kratkom razdoblju

Vjerojatno najslabije i najizazovnije situacije bit će one koje uključuju više ključnih incidenata u kratkom razdoblju, primjerice:

Primjer 1

- mogući propušteni kazneni udarac za Momčad A
- protunapad Momčadi B
- moguće zaleđe i pogodak koji je postigla Momčad B

Primjer 2

- moguće zaleđe napadača Momčadi A
- prekršaj braniča Momčadi B – unutar ili izvan kaznenog prostora?
- onemogućavanje izgledne prilike za postizanje pogotka ili ozbiljan prekršaj?

Primjer 3

- mogući propušteni slučaj nasilnog ponašanja (u igri bez lopte) Momčadi A
- protunapad Momčadi B
- moguće zaleđe i pogodak koji je postigla Momčad B

Primjer 4

- propušteni prekršaj momčadi koja napada (Momčad A) unutar faze napadačkog posjeda (APP)
- propušteni kazneni udarac za Momčad A
- protunapad Momčadi B
- moguće zaleđe i pogodak koji je postigla Momčad B

6.2.7 Teme za vježbe koje se odnose na kontroliranje igrača

Tijekom vježbanja i obrazovanja, potrebna je značajna količina vremena za kontroliranje igrača i službenih osoba:

- tijekom postupka pregleda snimke – posebno kada se sudac nalazi u prostoru za pregled snimke (RRA)

- objava konačne odluke, primjerice kontakt s kapetanom/kapetanima
- pozicioniranje igrača kojemu će biti pokazan crveni karton, no ta se odluka pregledava; primjerice, igrača treba izdvojiti u sučevoj blizini, igrač napušta teren za igru, ali ostaje u tehničkom prostoru ili u blizini četvrtog suca, itd.
- nakon objave konačne odluke, poduzimaju se odgovarajuće disciplinske mjere te se osigurava ispravno izvođenje nastavka igre na ispravnoj poziciji, i
- jasna komunikacija kada se povlači pokazani žuti ili crveni karton
- komunikacija s igračima i službenim osobama u slučaju tehnoloških poteškoća

6.3 Materijal za vježbu

Obrazovanje sudaca, VAR-sudaca i ostalih članova sudačkog tima od temeljne je važnosti te obuhvaća značajnu upotrebu video-snimki utakmica. Dok upotreba snimki pojedinih incidenata ima svoju vrijednost, vrlo je važno upotrebljavati i duže snimke ili cijele utakmice, posebno kako bi se pomoglo VAR-sucima razvijati sposobnost usredotočenosti te prepoznavanja „jasne i očigledne pogreške“ u situaciji koja utječe na ishod utakmice ili „propuštenog ozbiljnog incidenta“ nakon dugačkog razdoblja neaktivnosti.

Pojedinačna natjecanja ili države trebaju dogovoriti međusobnu razmjenu informacija (incidenti, pogreške, dobra praktična rješenja, itd.), resursa (video-snimki incidenata, snimki interakcija VAR-suca i suca, cijele utakmice, itd.) te obrazovnih ideja. Tako će se vlastitim sucima omogućiti vježbanje na nepoznatom materijalu. Upotreba resursa iz druge države bolja je za VAR-suce i suce od upotrebe snimke iz vlastitog natjecanja s obzirom da je izgledno da su već vidjeli te incidente/odluke. Takvo je zajedničko učenje, kroz suradnju, osnova sudačkog obrazovanja i može biti olakšano kroz IFAB-ovu platformu koja će omogućiti i slanje povratnih informacija IFAB-u.

6.3.1 Vježbe sudačke komunikacije – dobra praktična rješenja

Sve vježbe koje se odnose na VAR-sustav moraju uključivati fokus na jasnoću komunikacije i važnost činjenice da suci, VAR-suci (i ukoliko je prikladno pomoćni VAR-suci) trebaju davati opisne, činjenične i sažete iskaze o incidentu koji se pregledava.

Važno je da suci (i ukoliko je prikladno pomoćni suci) navode koji prekršaj sankcioniraju ili ne sankcioniraju te identificiraju igrača koji je prekršaj počinio. Primjerice, „kazneni

udarac zbog igranja rukom Plavog 8“ s obzirom da to pruža osnovu VAR-sucima za utvrđivanje moguće „jasne i očigledne pogreške“ ili propuštenog ozbiljnog incidenta.

VAR-sudac treba:

- jasno razlikovati „provjeru“ i „pregled“ te obavijestiti suca o ishodima „tihih provjera“ u skladu sa sučevim preferencijama.
- potvrditi, ukoliko je prikladno, brojeve i momčad igrača koji sudjeluju u incidentu
- upotrebljavati tehničke izraze – nesmotren, preoštar, ozbiljan prekršaj, nasilno ponašanje, onemogućavanje izgledne prilike za postizanje pogotka, zaustavljanje obećavajućeg napada, itd. – kako je definirano u Pravilima nogometne igre pri opisivanju incidenta
- navoditi činjenice kako bi oslikao situaciju, tj. „*Nema upotrebe prekomjerne sile. Slučajan ili normalan kontakt. Napadač inicira kontakt s braničem*“.
- upotrebljavati specifične izraze za dovršetak rečenica, poput „gotovo“, ovisno o sučevim preferencijama
- razmotriti upotrebu „vojne“ komunikacije, rječnika ili tehnika: https://en.wikipedia.org/wiki/Voice_procedure/ Primjerice: „*VAR/ime VAR-suca, isključujem igrača #X zbog YYY poteza. Molim pregled. Gotovo.*“ „*Sudac/ime suca, pregledavam YYY. Gotovo.*“

Ukoliko sudac odluči ne slijediti informacije ili savjet VAR-suca, mora jasno navesti konačnu odluku. Primjerice, kada sudac odluči da je prekršaj bio ozbiljan, a VAR-sudac savjetuje da je bio samo „preoštar“. Ukoliko sudac odluči držati se prvotne odluke i isključiti igrača, VAR-sudac treba biti obaviješten – radi vođenja bilješki i jasnoće – kako nije bilo komunikacijskog nesporazuma. Sudac treba primijeniti frazu poput „*Hvala na povratnoj informaciji. Ipak ću pokazati crveni karton i nastaviti igru izravnim slobodnim udarcem*“.

Ukoliko treba koristiti *walkie-talkieje* za komunikaciju između VAR-suca i četvrtog suca, treba uspostaviti i trostrani razgovor u kojemu će četvrti sudac ponoviti sve informacije koje sudac i VAR-sudac šalju jedan drugome i ostalim primateljima. Međutim, u slučajevima u kojima to ne može biti ostvareno i/ili je potrebno više informacija – posebno u slučaju prema sučevom iskustvu važne odluke, sudac treba potvrditi prema četvrtom sucu i izravno razgovarati s VAR-sucem putem *walkie-talkieja*.

6.3.2 Komunikacijske vježbe za rukovoditelja snimke – dobra praktična rješenja

Komunikacija između VAR-suca/pomoćnog VAR-suca i rukovoditelja snimke u prostoriji za VAR-suce (VOR) mora biti usredotočena na jasno prepoznavanje koju akciju ili incident treba pregledati, uključujući:

- jasno prepoznavanje koji incident/razdoblje igre treba analizirati
- usmeno prepoznavanje kuteva kamere koje VAR-sudac upotrebljava te koje bi sudac mogao zatražiti
- izbor najboljih kuteva i brzina snimke
- upotrebu usporene snimke i funkcionalnosti pregleda „sliku po sliku“, samo za činjenične situacije, npr. pozicije igrača (zaleđe, onemogućavanje izgledne prilike za postizanje pogotka), mjesta kontakta (igranje rukom, prekršaj), a ne za subjektivne situacije, npr. intenzitet starta ili utvrđivanje „namjernog“ igranja rukom
- zahtjev za uvećanjem ili umanjnjem pojedinih detalja („zumiranje“), ukoliko je primjenjivo i prikladno
- zahtjev za pomicanjem snimke unaprijed ili unatrag, ukoliko je primjenjivo i prikladno
- zahtjev za podijeljenim ekranom, posebno u slučajevima zaleđa, kako bi se dvije slike istovremeno zaustavile, što inače ne bi bilo vidljivo u jednoj slici

7. RASPORED KORAKA – SPECIFIČNO ZA SUCE

7.1 Program pomoći pri implementaciji i odobrenju (IAAP)

U ožujku 2018. godine IFAB i FIFA objavili su zahtjeve IAAP-a povezane sa sveobuhvatnom implementacijom VAR-sustava u natjecanjima. Korak 3 IAAP procesa odnosi se na vježbe i obrazovanje sudaca/VAR-sudaca/pomoćnih VAR-sudaca. Treba slijediti i dokumentirati sljedeću proceduru:

Stvaranje detaljnog koncepta obrazovanja i vježbi za pojedinačna natjecanja

- Uključivanje opsega vježbi, sadržaja i rokova u skladu sa sveobuhvatnim projektnim planom (Korak 1 IAAP-a)
- Na temelju definiranog programa vježbi, koji uključuje teoretske vježbe, vježbe *offline* i vježbe uživo za članove sudačkog tima

Procjena programa vježbi

- Inspekcija na „licu mjesta“ i podrška Fife/IFAB-a pri uvježbavanju VAR-sudaca i sudaca
- Prilika za usavršavanje obrazovnih procesa i primjene VAR-protokola

Kvalifikacije članova sudačkog tima

- Potvrda i dokaz o izvršenom programu vježbi za svakog uključenog člana sudačkog tima
- Na temelju globalnog obrazovnog programa, koji uključuje teoretske vježbe, *offline* vježbe i vježbe uživo za uključene članove sudačkog tima

Konačna procjena

- Odobrenje imenovanih članova sudačkog tima „na licu mjesta“, u nenatjecateljskim utakmicama uživo (provjera na licu mjesta)

7.2 Obrazovni program

Sljedeće poglavlje predstavlja korake u vježbama za uključene članove sudačkog tima, u skladu sa zahtjevima IAAP-a. Za svaki je korak ključno utvrđivanje prethodnih koraka, s obzirom da se ne radi o isključivo linearnom programu vježbi.

7.2.1 Teorijske vježbe (VAR-protokol i primjena)

Od temeljne je važnosti da svi suci, (pomoćni suci), VAR-suci i pomoćni VAR-suci u potpunosti shvaćaju VAR-protokol i njegovu primjenu. To znanje mora biti sasvim usvojeno, kao i znanje o Pravilima nogometne igre, s obzirom da će se u sklopu VAR-sustava morati odlučivati pod pritiskom, bez prilike za konzultiranje Priručnika.

Središnje točke:

- Potpuno shvaćanje osnovnih načela i praktične primjene
- Potpuno shvaćanje situacija podložnih pregledu snimke, tj. četiri kategorije koje utječu na ishod utakmice
- Definicija/dogovor o „jasno i očigledno pogrešnom“
- Uvod u tijek rada i komunikaciju između suca, VAR-sudaca i rukovoditelja snimke
- Testiranje znanja o VAR-protokolu, postupcima, praktičnoj primjeni, itd.

7.2.2 Offline vježbe

A. Upoznavanje

Upoznavanje s prostorijom za VAR-suce / opremom (uz podršku dobavljača opreme).

Većina opreme bit će korisnicima potpuna „novost“ te je ključno da shvaćaju kako ona funkcionira (prednosti i ograničenja).

Zahtjev: 1 x 1 sat (za sve VAR-suce/pomoćne VAR-suce/rukovoditelje snimke)

B. Primjena protokola (razina 1)

Vježba s 25 video-snimki jednostavnih situacija

Ovo je ujedno prva razina primjene VAR-protokola na stvarne snimke s utakmica. Pomaže korisnicima u shvaćanju različitih dostupnih kuteva/brzina snimke te shvaćanju interakcije s opremom i rukovoditeljima snimke. Također, pomoći će odgovornima za organizaciju vježbe uvidjeti koliko se brzo/polako pojedini korisnik prilagođava opremi i koliko su dobri u prepoznavanju zbivanja na ekranu u stvarnom vremenu i kroz usporene snimke.

Zahtjev: 3 aktivnosti po 25 snimki, nakon čega slijedi kvalitetni sastanak s povratnim informacijama, uz dogovoreno razdoblje između aktivnosti (za sve VAR-suce/pomoćne VAR-suce/rukovoditelje snimke)

C. Primjena protokola (razina 2)

Vježbe s 25 snimki složenih situacija (uključujući one koje se ne uklapaju u protokol)

Ovaj korak nadograđuje razinu 1 upotrebom složenijih situacija (tj. onih koje su teže za procjenu ili u kojima postoji nekoliko događaja podložnih pregledu u jednom incidentu); u idealnom slučaju sudionici nisu ranije vidjeli snimke, odnosno snimke su iz nekog drugog natjecanja/države.

Zahtjev: 3 aktivnosti po 25 snimki, nakon čega slijedi kvalitetni sastanak s povratnim informacijama, uz dogovoreno razdoblje između aktivnosti (za sve VAR-suce/pomoćne suce/rukovoditelje snimke)

D. Primjena protokola (offline uživo)

- Offline utakmica uživo

- *Offline* utakmica uživo, sa „surogat-sucem“
- Testiranje/procjena (spremnost za nenatjecateljske utakmice uživo)

Offline utakmica uživo – suci, VAR-suci i pomoćni VAR-suci moraju gledati prijenos utakmice „uživo“ na televiziji (to također može biti odrađeno na stadionu) te moraju istaknuti koje bi incidente „provjerili“ i „pregledali“: u potpunom slučaju, moraju odlučiti i radi li se o pregledu snimke isključivo VAR-suca ili o pregledu snimke na terenu (OFR). Skupina sudaca tada predaje svoje komentare kako bi VAR-instruktor mogao procijeniti koliko je skupina dobra u prepoznavanju incidenata koji zahtijevaju provjere, preglede itd. Taj dio obrazovanja dodatak je radu s opremom i treba služiti kao dodatna vježba za procjenu dosljednosti.

Ovaj korak omogućava vježbanje i procjenu:

- pojedinačne i skupne točnosti pri procjeni trebaju li specifični incidenti „provjeru“ ili određenu vrstu „pregleda“ (suci i VAR-suci moraju postići razinu dosljednosti prije prelaska na upotrebu uživo)
- izgrađivanja usredotočenosti kako bi VAR-sucu bilo moguće brzo reagirati na incident nakon dugačkog razdoblja u kojemu se ne događa ništa podložno pregledu snimke

Zahtjev: 1 utakmica (za sve VAR-suce/pomoćne VAR-suce/rukovoditelje snimke)

Offline utakmice uživo sa surogat-sucem – suci i VAR-suci u paru gledaju utakmicu uživo na televizijskom ekranu (također može biti odrađeno na stadionu). VAR-sudac mora komunicirati sa sucem kada je to prikladno (i obrnuto) kao da djeluju „uživo“ na utakmici. U idealnom slučaju, postoji pristup simulatorima, no ukoliko to nije moguće, upotrebljavaju snimke koje prikazuje nositelj televizijskih prava.

Zahtjev: 1 utakmica (za sve VAR-suce/pomoćne VAR-suce/rukovoditelje snimke)

7.2.3 Nenatjecateljske vježbe „uživo“

A. Simulirane situacije

Određene su momčadi kako bi stvorile kratke situacije s utakmice, radi vježbe:

- Upotreba igrača za stvaranje kratkih situacija s utakmice kako bi se vježbalo:
- Upotrebu tehnologije
- Komunikaciju između suca i VAR-suca/pomoćnog VAR-suca
- Prepoznavanje „jasne i očigledne pogreške“ i „propuštenog ozbiljnog incidenta“
- Pregled snimke isključivo VAR-suca ili pregled snimke na terenu (OFR)

Igrači stvaraju više situacija podložnih pregledu snimke koje omogućuju sucu, VAR-sucu i pomoćnom VAR-sucu uvježbavanje situacija koje se mogu dogoditi tijekom utakmice. TO je vrijedna vježba s obzirom da se velik dio takvih vježbi može dovršiti relativno kratkom vremenskom razdoblju, u usporedbi s cijelom utakmicom u kojoj se može dogoditi malo incidenata.

Zahtjev: 4 aktivnosti s različitim incidentima koji se mogu dogoditi tijekom utakmice (za sve suce/VAR-suce/pomoćne VAR-suce/rukovoditelje snimke)

B. Kratke „priredene“ utakmice

Igrači su potaknuti da stvaraju situacije radi vježbanja gorenavedenih područja

Ovo je nadogradnja faze A (gore), no odigravanjem kratkih utakmica (npr. 10 do 20 minuta po poluvremenu) „redatelj“ utakmice (sudački instruktor) može osigurati situacije podložne pregledu snimke, ali ujedno postoje i razdoblja u kojima se ništa ne događa, s obzirom da je to realnije od intenziteta incidenata u fazi A – to pomaže vježbanju prelaska iz razdoblja neaktivnosti VAR-suca u naglu potrebu za sudjelovanjem kroz „provjere“ i „preglede“.

Zahtjev: 2 kratke utakmice (za sve suce/VAR-suce/pomoćne VAR-suce/rukovoditelje snimke)

C. Utakmice mlađih kategorija, nižih liga ili prijateljske utakmice

Uvježbavanje svih aspekata VAR-protokola i praktične primjene kako je uvježbano u fazama A i B

Kao i u fazi B (gore), ali ništa nije „priređeno“. Važno je upotrebljavati VAR-sustav u kontekstu „normalne“ utakmice u kojoj „provjere“, a posebno „pregledi“, mogu biti rijetki, ali kada se dogode, treba ih odraditi učinkovito.

Zahtjev: 2 pune utakmice s VAR-sucima/pomoćnim VAR-sucima, sucima i rukovoditeljima snimke